Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 12 ИЮЛЬ, 1986 ШУ. ★ № 83 (7274). ★ Мах 3 кеп.

СИХДЕ КХАШКАРА БАЛХАШ!

КIИ-МАРСЕ ХЬАЛХАЛАТТ

Ка бола ялат чуэцара балхаш сихен дикен чакхдахара шоай низам тIадерзадьд республика механизаторашца.

Иштта, Сунженски района «Победа» яхача колхоза комбайнера ЛАЗАРЕВ ВАСИЛЕ штурвальни волча ший воIаца Михаилаца ялх дийнахьа 346 тонн мукх аьрдаб, нормагIа арда боагIар 114 тонн болаш.

* * *

Малгобекски районна «Кавказ» яхача комсий совхозе овсарле лакха йолаш болх бу комбайнераша ЕРЕМЕЕВ ИВАНА, вежараша ТРЯШИНГIАР АЛЕКСАНДРЕИ. Царех хIаране дийнахьа 50 тонн совгIа ялат оарда.

* * *

25 гектара тIа мукх хьекха касарех Iобулл дийнахьа М. Горькье цIерагIча малгобекски совхоза механизатора С. ГАНДАЛОЕВА, нормаш 15 гектар йолаш. 30 тонн совгIа мукх оарца дийнахьа цу совхоза комбайнера Р. АЛЕРОЕВА, цо санна хьинаре кхъхьег кхоначу комбайнера Р. ДАУРБЕКОВА, юкъера лаьрхIача 34 тонн ялат оагI «Алханчуртский» совхоза комбайнера М. АУШЕВА.

ДЕРРИГА НИЗАШ ОАРЦАГIДАЬХАД

«Юрта ерригача агропромышленни комплекса кхьхьегамхоша боахам лелабара кердача хьалашка Кхачаш программа кхоачашъяра берригга а низ тIабахийта беза, Цар яхьа девнаш — мохк доцIаца юкъа биззача боараме кхачанца Iалашбар».

(Советски Союза нахъехьегамхошка КПСС Центральни Комитето дьяча Кхайкарал тIара).

Цунга хьежжа ца-йохаш, Iурра денз сарралца болх беш я комбайнаш, яхтнаш. ХIаэзалехьа 200 гектара тIара муких чуйца баьннаб, 500 тонн гаргга ялат аьрдад. Этгара тIехьа хилча а дош болча шолларIга а воаш Царех 200 гектар дIалоаш интенсивни технологех дIадийнаго.

10—12 дийнахьа хьувькам чуйца баккха дерзI кхоачашъеш болх бу комбайнераша. Тахан хьалха латтачарех цаI кан хьалха латташ, шоашнара хьоканн гойташ бу коммунисташ.

Партийни организацие секретарь М. Бериханов кертера болча 5 саг чувоагIача группио массово - политически яхьа итогаш ю. Уборочно - транспортни комплексе болх беча хIара сага оьхьлагIча дийнахьа хов ше муйта болх баьб, мел алаш ца тIехьахьара кхиъ пятилетка ударник.

Кхашкара ялат хьатта а цул тIехьагIа хлебоприемни пункте а дIаувза 12 машинах латта автомобильни звено вIашагIьелдай. Водителе ков, М. Ельсев, Еррига а комбайнераш опыт йолаш ба.

Механизатораша дика кийчьяьй шоай техника, шу хв я цо совхозе болх бу.

Совхоз - техникуме мел бола пиз оарцагIбакъхаб кхашка боахахача наха новкъостад дара, пар болх юкъагIа ца балийтара. Июнь бетта хиннача партийни собране дийцар ялат чуэца минита ницо яьй, белгалдаккхар хьоачамбоаранаш, доацIача хана уж дIадоахилга Iалашдир. Цу собране къастадир ялат чуэцара хIара коммунисто де дезар. Партийни собране тIайна сеном кхоачаш а беш, тахан массадоча дахъе хьалха латташ, шоашнара хьоканн гойташ ба коммунисташ.

Партийни организацие секретарь М. Бериханов кертера болча 5 саг чувоагIача группио массово - политически яхьа итогаш ю. Уборочно - транспортни комплексе болх беча хIара сага оьхьлагIча дийнахьа хов ше муйта болх баьб, мел алаш ца тIехьахьара кхиъ пятилетка ударник.

Кхашкара ялат хьатта а цул тIехьагIа хлебоприемни пункте а дIаувза 12 машинах латта автомобильни звено вIашагIьелдай. Водителе ков, М. Ельсев, Еррига а комбайнераш опыт йолаш ба.

Механизатораша дика кийчьяьй шоай техника.

Царех хIаране дийнахьа 50 тонн совгIа ялат оарда.

* * *

25 гектара тIа мукх хьекха касарех Iобулл дийнахьа М. Горькье цIерагIча малгобекски совхоза механизатора С. ГАНДАЛОЕВА, нормаш 15 гектар йолаш. 30 тонн совгIа мукх оарца дийнахьа цу совхоза комбайнера Р. АЛЕРОЕВА, цо санна хьинаре кхъхьег кхоначу комбайнера Р. ДАУРБЕКОВА, юкъера лаьрхIача 34 тонн ялат оагI «Алханчуртский» совхоза комбайнера М. АУШЕВА.

ДИКА IУНАЛ ДУ

Малгобекски района М. Горькье цIерагIча совхоза специалисташ болхлойн тернам тIабахийта хьоваш ба гурахьа а бIысти а дувча ялагIй кхашка, СоагIапчара дIаэраволлашье, аьттехьа, 140 гектар йола тенарий яха яь. МоллагIчуй бIаре тIаот-тарбIолаш цIена, достам болаш да яз.

— Ухаза дIадийна фу дэймехкан селенех дикагIчарех цаI да—ВНИИКМЫ-8868,—аьлар агрономэ Уфаргиева.—Деррига балхаш индустриальни технологех дэьд. Лаьтта аьхачул тIехьагIа хIара гектара кхоначу центнер нхоаташ нитроаммофос яха удобрени тессай, дIадувча гIнах витран яха гербицид техай. Генарий яьдгаш хьагучадаьлча яхка кхашка дIайоаржаяьй суперфосфата гранулаш.

Совхоза болхлошта дика йовзэ шекара а доакъара а сиекланш хьалкхеэра технологи, Уж ухаза дIайийнай уж. Кхьасста дика кхъхьийгаI шоай участокаш тIа Гандалоева Макнас, Галаева Лилас. Ди тIехьа йоккхагIа хулаш, дозал тIахьеташ латт сиекланта.

Эсала дац 600 гектар йола хьажийгI нха а. Уж а йийгIсрайльни технологех дIайийнай совхозе, Йэьстан юхьхе минерайьн удобренеш а тайса, хьажийгIар технологи. Уж ухаза гербицидш дIадоаржайр. Хьажийгй эйнгаш хьагучадаьлча, сасар кана а па доалийташ, химобработка йир. Цхьй хьанакха маиха баьккхар, культивани йир.

Кхаънта диэза доал дар — хьувькам бохкха хургхилархах дола тешаш. Тахан ца балхаза тIа дувлийтача гIалаташа кхоана, ялат чуэнача хана, хила йиш йола киллограммаш, центнераш, тонаш йоаш бутарца халкъа боахам. М. Горькье цIерагIча совхозе 250 гектар лаьтта бIысти дIайийна ялатай оасарах цIенадина да. Лесто тIайьнай уккхаз гумай. Iажарк. Бизза пайда эцаш кхй тохарах. Совхозе из болх бе йиш йолаш 13 агрегат я, балъза, царех ахаш мара шоай декхар кхоачашдеш яц. Мишта пийденнад цу тайпара хIама? Совхоза специалисташа яхачох, берригга бехк хий тохара система тодеш боахкача гIишлонхой ба. Из гIулаех деш я ЧИВС-а чубоагIа № 2. № 6 йола тIехьа дела механизированни колонаш. Шоай декхараш талмастга леладу цар. Массанахьа кегар боалл — аьлча лаьтта, дахха ораш, дIайоаржаяь гIишлон материналаш, ийш. Мел бокиха пайда гарбIор уж хIамаш сихха шоаш йоагI боагIа-ча моттиге дIаоттайича.

Дукха ха ялалехь керда хьувькам чуэца болалургба юртахьй. Совхоза хьа-ха хьежжа ба ялат дахьаш боагIа-ча хьалхарча машинашка.

М. КАРТОЕВ.

ФРАНЦЕ ПРЕЗИДЕНТА ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬЛАР

* * *

9 июле Кремле хилар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачевнен Франце Президента Ф. Миттеранан юкъера тIехьаш-ра переговораш.

Переговораш еча юкъе дагъа лоацаш хилар советски оагIонгахьара — новъкъостий А. А. Громыко, Н. И. Рыжков, Э. А. Шеварднадзе.

ДIакхайкадир переговораша болча пайдане, сихдаь герз хьаделга соцадараи герз дIаданохкарах, кхочкхам дагIбара тIехьара Советски Союзен Францен позиши къасьста доархIам болаш хилар. ОагIонашдаьча хилар сихдаь герз хьаделга, из кхыча сферашка доаккхилга юхасара баь барт бохабе йиш йоаш хилара. Цу проблема хьакъехьара принципиальни гIулакхаш цхьатарра хилара дIадаккхад цхьаьпоа хьадда башхалонаш йолаш хилар.

Хинна переговораши беседаши дIайийхьар дикача дагара, дувцар вIаши кхетадеш-ши боккхача бехкгIокхамцеп. Вилита итогаша банъдир СССР-н Франции санна йолча паччахьалкхенашта къъера чуэоацамеи пайдаеи йола политически диалог европейскни дуцен халкъашта юкъерчеи отношеней беррига наькъа позитивни влияни яра кхычунца хувца йиш йоаца потенциал йолаш хилар.

* * *

Кремле Н. И. Рыжкова Ф. Миттеранаца вIашагIкхетар хилар. Беседа еш белгалдаьккхар уж ух денозина Москве М. С. Горбачевнен Ф. Миттеранан юкъе йолча переговораша, 1985 шера октябре Париже дакъерча боарме вIашагIкхиттача санна, доархIамеча дуккхача проблемаш хьакъехьа шинна оагIон позицеи гарганхара йола дика кIийле хьаеш хилар, европейски кхерамазе чIоагIъяра. европейско юкъара цхьана къаьсгIата шердара. Сборча хьайийца дувеи халкъашта юкъера хьал тоадара новъкъостал деш хилар.

Ф. Миттерани М. С. Горбачеви Звездни городоке хилар. Космически аренах машаре пайда эцара тIехьа дола советско - французски цхьана къаьхьегIлга шинна а мехка IилмаIошней специализированни цхьана деча тохкамий керттерча достамех цаI ба.

Космонаташ кийчбара Центра кулгалхоша шоаш болча баьккхаршта йовзийтар дешара лаборатореш. Ф. Миттеранен М. С. Горбачевн чеден къамьялш дир Центра преподавателашца, космонаташца, зиэаш дехкар Ю. А. Гагарина дегIача намятника хьалхашка.

* * *

Французски Республика Президента Франсуа Миттеран баь мехка яь официальни визит чакхъьяьлар.

10 июле Поккхача Кремлевски двореца Георгиевски зале хилар накъавакхкара церемони. Ф. Миттеранан цун сесагаи пикъ дакъъал бийцар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева шин сесагаца.

* * *

Сарахь Ф. Миттеран ший сесагаца Москвера Парижке дIабахар. ДоттагIга долча паччахьалкхенна керте латтар вай мехка официальни визитагIа вена хилар СССР Лакхехьарча Совета Президиумо хьийза.

Аэродроме Ф. Миттеран цун сесаги накъабахьар КПСС ЦК Политбюро членаш, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя А. А. Громыко ший сесагаца, КПСС ЦК Политбюро членаш, СССР кхыча официальни наха.

* * *

Даймехка цIахахалехь Ф. Миттеранна советски доазол дехьарчеи журналисташа пресс-конференци йир.

Франце Президент ший сесагаца Туланна юкъера Л. Н. Толстой музее-усадьбе хилар.

(ТАСС).

ЧIоагIлуш дола доттагIал

Къамьялш дьярша белгалдаьккхар хьаддача исторически хьале керда общество-къъера юкъъера экономически а, социально - экономически а, политически дьяча моменташ къъехьегамхоша доахача толамашта. Из белгалдьяккхар 9 июле Монгольски Халкъна революцие 65 шу йоаца хетарехь Москвах къъехьегамхой виналий творжественни собрание.

Президиуме ба КПСС ЦК Политбюро член, РСФСР Министрий Совета Председатель В. И. Воротников, КПСС ЦК секретарь А. П. Бирюков, цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхой, партийни, советски, общественни организацеи вIакхалл. Цига яр МНРП ЦК Политбюро член, МНРП ЦК секретарь. ОМСД Центральни совета председатель Ш. Намерай чеккъе латта монгольски - советски доттагIала общества делегаци.

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитетагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумагара, СССР Министрий Советагара

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чIоагIла хала а хеташ Советски Союза коммунистаьен берригача къъехьегамхошкеи дIахайт вьетнамски халкъъа гIорвальна вола воI, дунен халкъашта юкъерча коммунистически, болхдохи къамьял-мукъъадаха-реи болама вовзаш вола деятель, Советски Союза вокха доттагIа. Вьетнама Коммунистически партен Центральни Комитета Генеральни секретарь новъкъост Ле Зуан 1986 шера 10 июле г. Ханое халачу лазарагIа ший 80-ча шера кхелхалагIа.

(ТАСС).

ЦХЬА КА ТIЕРА ЦА БОАЛИЙТАШ

Горагорскера хьалгIеха а вьяьна. Грознера Малгобеке бодача наькъа тIара аьрда сагIорахьа хьакъастача тIо биллаьча наькъагIа Iовзаяча тIанхоач Сунженски района боахамий кхашта.

Этгара хьалха тха теркам тIаотт массехк бIаь гектар хила а мегаш мукх аьрда дашнача доккхача кхайна. БIаргагу мугIарех латта мавкха чан токхорах. Цюш йистебаьхча кхычахьа дIабахаяа хила безаш бар комбайнераш. Машина хуэ а сацийта хьок тхо цу цхьай тIа пар баьча балхаза.Цхьа ка корабазнар! Шортта доакъар дарддолча тайпара геттара лоха а хьоккхаш аьрдаб мукх.

Хьалха тхо тIанхьалча кхай тIара мукх чуийпараш а хIанз кIа оардаш боахкараш а Сунженски района «Победа» яхача колхоза №2 Волча бригадера механизатораш хиннабар.

Шин дакъъа бекъа а бенна, цхьайтта комбайнана 124 гектар хуле кка чу а дерзадаь, кIа оардаш боахкар В. Базаева, В. Михайлова кулгалдеча звеношкара механизатораш.

АрIаналрча гон тIа кхоач цхьа комбайн. Из лехкаш ва А. Калмыков. ТIъвьа тIехьа шу да механизатор волаш цо къъхьега.

— Уж тIехьъарча шин дийнахьа 78 тонн ялат аьрдад аз штурвальни волча Шевцов Викторача, нормагIа лаьтта хIоттаяь 96 тонн долаш, дIайолайолийт Александр Никандрович ший комбайн. Цунна тIехьа дукха гаьна йоацаш кIа оарцаш уратIа йоагIа воаш механизатораш яраш а. Геттара йIайха я ара. Цхьа саг вац пийне Iохайна вагIаш. Бригадин подряд юкъе а йоалаьлъ уж шера шоаш хьалкхедаь ялат сихбенна чуэцаш боахкар колхозхой.

Коллектива барт кхотабер ва «Нохч - ГIалгIай АССР Василен дас Николаен, кхычъа юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цIи лелаеп вола бригадир Тесловин Василий Федорович. 693 гектар мухи йоагI гектар хьалхедьаьд бригада механизатораша.

Ялх дийнахьа беррига муьл чуийпа а баьнна, хIанз кIа ардара шоай низам тIадерзадьлар колхозхоша.

— Ялх-ворхI балха дийнахьа чуийца даргда кIа а, — йоаг Василий Федорович, — КIи-марса балхаш тхона ма хетта дIадолх.

ДогIаш кIезига хулаш мотиг а Алханчуртски аре. Хьоттамо ухх шера чIоагIа духьале яьлае а минеральни удобренеки гербицидеи ма могга пайда а энаш, агротехнически боьхонаша дIа ма деххара деррига балхаш чахкдахарах аьттув баьннаб ялат дика хьувькаде. Муьк чуийпаб юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 34 центнер я боаккхаш, механизатора Василий Федорович 693 гектар муьхи йоагI гектар хьалхедьаьд бригада механизатораша.

— Ялх-ворхI балха дийнахьа чуийца даргда кIа а, — йоаг Василий Федорович, — КIи-марса балхаш тхона ма хетта дIадолх.

ДогIаш кIезига хулаш мотиг а Алханчуртски аре. Хьоттамо ухх шера чIоагIа духьале яьлае а минеральни удобренеки гербицидеи ма могга пайда а энаш, агротехнически боьхонаша дIа ма деххара деррига балхаш чахкдахарах аьттув баьннаб ялат дика хьувькаде. Муьк чуийпаб юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 34 центнер я боаккхаш, механизатора Василий Федорович 693 гектар муьхи йоагI гектар хьалхедьаьд бригада механизатораша.

—КIа дарда 24 центнер, гIлен 21 центнер йолаш — йсех бригадира.

Цигарча хиоттама хьалдаьнга диллача из во хьуччкъан баш. Гуш да бригадин подрядах дакхха беркат дахьиалга.

Комбайнаша аьрда ялат станерча хьакъъа хьатIакхуьк колхоза кхаь грузовикашен шин трактореи. Цхьа минут комбайнерашка ца йоаIйаш болх бу шоферашеи трактористаеи. Хьаьта цар хьатIакхуька ялат цIендеш ба машинистан В. Крапивин В. Шаталови. Массехк дийнахьа 2,5 эзар тонн ялат цIендьяьд цар.

Хьалхарча деноашка комбайнераша муьк аьрдача кхай тIара токхорех латта ча хьаара а техьадеш, цох доккхий аргIаш деш боахкар тIа мукхи 801 гектара тIа кIан хьалхедьаьд. Хьувькам чуэцаш йоаха Зибин Аркадеде, Котельников Владимира, Михайлов Михаила кулгалдеча звеной цхьайтта комбайн.

Ялата лаьрхIа муьк аьрда бьяннаб цу бригадера комбайнераш а. Из чубенаб кIа-ра гектара тIара 30,5 центнер а боаккхаш.Цхьабаьца, № 2 волча бригадаца ВIийдича кIа дикагIа хьувькадьяд.

— Уж деношка из чуэца долаелу тхо, — йоаг бригадера агронома И. Санакоева.— ХIара гектара тIара 30 центнер дарда, план 24 йолаш.

Федюнина кулгалдеча № 1 волча бригадерча колхозхошца. Канала аьтта оагIорахьа ухх цар кхаш. Уж а ба коллективни хьисанаш кхъхьегIаш. Бригада механизаторашца ух шера 767 гектара тIа муьхи 801 гектара тIа кIан хьалхедьаьд. Хьувькам чуэцаш йоаха Зибин Аркадеде, Котельников Владимира, Михайлов Михаила кулгалдеча звеной цхьайтта комбайн.

Ялата лаьрхIа муьк аьрда бьяннаб цу бригадера комбайнераш а. Из чубенаб кIа-ра гектара тIара 30,5 центнер а боаккхаш.Цхьабаьца, № 2 волча бригадаца ВIийдича кIа дикагIа хьувькадьяд.

— Уж деношка из чуэца долаелу тхо, — йоаг бригадера агронома И. Санакоева.— ХIара гектара тIара 30 центнер дарда, план 24 йолаш.

Цхьан комплексагIа цу кIи-марса балхаш цу бригаде а. Пхе дийнахьа аьрда баьккхаб 670 гектар муьк. Хььта социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай комбайнера Пузин Николаен штурвальни волча Дергеев Юрен.

Шинна бригадерча механизаторашца а кIи-марса деношка новъкъостала дига бьяккача кхьча колхозхоша а хьинаре къъехьегаргдола хьаштаеи хIийтара йоакхо яьй правлееи парткомаи. Мах боацаш дийнахьа кхоза дулх кокъе а долаш кийчьа чаме ккача кулиг.

Цхьабаьца, шинна а бригадера телевизораш во болх беш яр, цул совгIа, цIенеи достам болаши дашар № 2 волча бригаде колхозхой бийца баьа цIенош. Уж кхоачамбоацараш дIадаха дсш делар парткома секретара Н. Дороднова.

С. АУШЕВ.

РЕПОРТАЖ

Хьалхарчул дикагIеи дуккагIеи

ДЕША ТIЕХЬА—ГIУЛАКХ

Нохч - ГIалгIай гIишлон уплавленна чуйоагIача ворхлагIча СМУ коллективе массехк шера лелаю КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела. Цо байраьх. Хьалта уьк шера а из дохкха совгIат нарара цо далийта лаьрхIа да гIишлонхой.

Ерригача республике а цIи хеза гIишлонхой ба уьхьаза. Цаьрга ба комплексни бригадаш кулгалхой Магомадов, Арутюнянц, Никишин, Василец, Бисиев, кхы дуккха барш а, Церех хIаваре управленце къахьега дуккха а шераш да. Шозаи йIаьхий къахьегама сныг кагирхошта маьмарша цар IатIелаш хиларех уьк тIехьарча хана биэза бола гонаячыш хьалкхийнаб цига. Масала, хIанзахь кхо шу хьалха Богаева учених ина ва кьона коммунист Магомадов. Хьалта хIанз шу совгIа ха я из ше ерригача вола. ДIабаха чаьрга кхо беттa цун комплексни бригадо гIишлон - монтажни балхаш дара пиан 118,5 процент кхочашъяьй. Е. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехиадаьтта чакхдохкача заводе Г-43-107 яхача уьтановзна реконструкци еча балхаш деш я из колдентив.

— Тха коллективна къаьстта Селга ла да ер шу, — яхаш дуьи Магомадова. — КПСС ХУ111 съезда цIи лелае бо къо елар бригадина. ХIанз хо къахьегаш да августа беттa тIехьарча денош чотагIа.

Магомадова бригадаца яьлс яьина къахьегаш а Никишина комплексни бригада. Юрий Федорович йIаьхий опыт вола гIишлонхо ва. Шудухьа атта дац цунна къовсам доаттаде. Баьхьа, из ишта дале а дуккхаза а Никишина бригадан когIийнна йIаьчий бригада.

— Сона массаза а дета тоам хуьл Магомадова толамех, — яхаш Никишина.— Тхоша долча селхан вена санна мара хетац сона из. ЛоацIача хана балха говзал йисса кара а еразий, оаьхьоча специалист хилар шох. КПСС муIаразиша хьаьца цунна рекомендаци еннар а со ва.

Управленце партIорг секретара Л. Козлова сона дийцер уьк шера йIабахача яьлс беттa хиннача социалистически декхарех шоай коллектив дика лоархIаьлъ хиларех. Ишта гешподрядаIа балхаш дара пиан 103,6 процент кхочашъяьй, къахьегама оьсарлс кхо процент лакхъяьй. Хьала шу долалуш тIаьIча хиннача социалистически декхарех из ихьа процент лакхъе лаьрхIа мара баьдар гIишлонхой.

— Тха коллективна наха чIоагIа дегаш раьза долаш хьаллаьнад берригача Советски Союза къахьегамхошка КПСС Центральни Комитето дав Кхайкарад. Къаьстта теркам тIаьоаш да чу тIара ер дешаш: «...Геттара боккхача лоархIаье да хIара болхлоруьл - новостка шийна тIехьалатташ, шай школа хилар, яхь латтача хана дуккха а дуккагIа хилда производстве йохьалаатташ новаторийн мугIараш!»

Этгара керттера дар — къахьегама овсарле лакхъар долга дика кхетаду гIишлонхоша. Хьаьта из декъар ихсачашдара керттера ниьк ба Iилма-технически прогресс сихъеларг. Цудухьа боккхача лоархIаьме да балха юкъе рационализаци изоберетени юкъеболаделаг. Шу долалуш гIишлонхоша дош деннадар пхиъ рационализаторски предложени балха юкъеболаделае а 28 эзар сома маьха пайда бе а. Хьаьта теханарча дийнзъа балха юкъеболаделаьча ихьъ рационализаторски предложене 68 эзар сом пайда баьб. Духьхьал пIежепиро - техничеки болхлоп хиняа ца Iеш, дуккха мугIараза гIишлон хой ба управленце корладар къаьжарам аттача бекаьхьаш дар балха юкъеъкхувлача дагIа лоацIаш, Пиштта, Урус-Мартано 18 квартираш латта хьехархоша цIа хьалдеча каменщика Эльмурзаев Лорса еничча рационализаторски предложене ханал шн бутт хьалха объект йистехкиха таро хилийтар. Цунца цхьана йIаьчIехьадьлар шн тонн цемент, 13,5 кубическ метр хьуп материаллаш ихое.

Ерригача управленце Iюлла дIалаьрхIача дIабахача яьлс беттa 11 тонн металл, 8 тонн битум, 21 тонн цемент, 39(1) кодоват-сахьат электроэнерги, 29500 гигалори йIохьаш энерги ихое йIаьчIехьадьлаш гIишлонхой. Из толам банкка таро хиннай эгтара хьалхарча даьлъе йIеттIа социалистически яхь йIаьчIехьадьлаьнхарех. Ерригача в 19 бригада я управленце йIаьта уьк бригадин хозрасчетагIа къахьегаш я.

Управленце партIорг, профсоюзни организацеша шоай йIаьхьа тIа пайда эц яхьа тайп-тайнарча формаех. ТоланиIа вола кинемашк, отделочник, плотник яха IIерш яхара тIехьа къовсам доаттабеш да управленера 290 саг.

ДIаьхо йодача хана а иштта къахьега лаьрхIа ба гIишлонхой. Цхьаьнхча цекоп яц шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера план 29 декабре кхоачашъерша ьына тIаийача социалистически декхарех СМУ коллектив толаме лоархIаьргхларех.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Москвера керда гIишлош

СУРТА ТТА: Абельмановски застава яхача майда сагIорахьара Тагански улица (столица Ждановски район). Уьназа къаьнарча цIа а шозза а йIаьчIардьаьча цIеношта метта уьк тIехьарча хана дина къаьв пагIIата квартираш, тинан, бытовой гIуларх дара лаьрхIа предприятеш а йолаш, дукха этажаш йоло пхи база эденеш хьалъэтай.

В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

Хьакъегама ресурсаш: мишта пайда эц царех?

КАДРАЕХ ТИЙША ДА

Н. Анисимова цIерагIйола Новогрозненски мехиадаьтта чакхдоаха завод болх бе йолаенача 40 шу гаргта йолча хана уьназа хьалкхийнай йIаьхий традицеш йола мехиадаьтта чакхдоахарай йоккха отряд. «Грозиефтеоргсинтез» яхача объединенеца чIоагIа йIаьчIехьадьлаьнта юкъе дикагIаларца лоархIаш хьаенай завод. Социалистически яхьа дуьхьазза толашагIа йола мотт игаш лъхай цо. Оаха доккхал ду АнисимовгIар, Тищенкогтар, Христюченковгтар, Чакаевгтар болхлой династех.

Ишта, оаха доккхал ду уьк тIехьарча хана къаьстта кхийна, ший декхарех йиззаа лоархIаеча къаман кадрех. Царех бе цеха начальника заместитель В. Мишин, участка начальник Х. Лабаванов, кхы дуккха а бараш.

Партийни организаце, администраце шоай балха тIа йIаьчIехьадьлаьнта тIабоахийр болхлой кадраш чIоагIьара, царна кхетам балара. Цу лостамагIа дуккха болх бу ветеранийн советаша, хьекамча-ша, кадрай общественни отдело.

ХIара цехе, хIара установке кьоначаьа болхлоштта тIачIоагIоаьб йIаьхий опыт йола хьехархоша. Цаьрга, лараш хьалкхеева бокхкача лоархIаме хIама да заводе дуккхача шерашка кхаьхьийта, цIанз салбаш бола болхлой а дахьа лоацIаш хилар. Царех ба пенсионераш, бокхгагIа бола операторш хиннай Е. Куракин, В. Татютько, кхыбараш.

Цхьан дешаца аьлча, кIезига болх бац оаха кадраш чIоагIьара тIабоахийр. Хьаьта цунах хоалуш берраг а доаш. Цунна тешал ду заводера болхлой йIабувлинга хIара шера кIезиглуш латтаро.

Таханарча дийнахь завода чIоагIа эшаш ба масех профессех бола нах. Масала, механарга дIаллача 60 процент мара баь токараш электрикаш. Технологически оборудованена ремонт яра уш 60 слесарь, компрессорни боахаме къахьегара тоьыц 35 машинист.

Кадраш лерттIа кнIчъяра кIезига йоанхо ю профессионально - технически училища-ша, а Тха объединенена чу йоагIаш нхъ базови училище я. Баьхьа Н. Анисимова цIерагIча НГПИ-ра царех тIа-чIоагIьаь цхьаннха а яц. Бакъда номер цаI йолча технически училища ахьан выпускниташ камыльзаьнга «белый тхоца СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводо. Хьа-м хьожабора доц уьк. Хьаьта тхо доаш дIачIоагIлаш-нх уьк берригаш а. Дукхагlбарш заводе хьа а кхачаш.

Аз ма аллара, политико-нхетама болх эсала ба учи-лицаша. Цудухьа дукха мотт игаш я дешара заведенин йистьелькха кагирхой дисциплина тIехьарах балхара дIабоахаш. 1984 шера заводо бе балха веанача 67 выпускниех 19 саг къахьегамех технологически дисциплина толхарах балхара дIабоахаш вийар. Цаьта сса-ъка 80 выпускник хьожабар завода, тIаннха царех ихьевисар 30 саг мара вац. Белгадаккха дезаг, дIавахьа-ъкача 50 сагах 16 йогIуш ярах ваьккхалга.

Цу статистико хьагоит училище дIаьзара кагирхой хьаъаржарен царна профориентаци елгеи во латтIара. Цунна тешал деш я учили-ща выпускниашца тха хинна беседаш. Гучадьалар деша практина йолча хана кержача специальностах царца кIезига дувцилга, тIачIоагIьаь цоай безам болча-ца йолда ши из яхилга да из.

Цудухьа предприятена гаьна йоаццан уллача Алъанкала яхача юртара пах дукхагIа хьаиббе Iiерт тхо. Цхьабанъда-царех а дукхагIбараш гураьха балха хьаунташ, бIаьсти дIабувлаш ба. Из дувзаденна да бIаьсти уж «дIаьха сомаш» даха уъаш хиларца.

Кадраш хIоцIалара кIезига-на Iатъыш тха чура проблемаш а, завод города дика гаьна уллаш хилар а.

ЦхьабIола болхлой дIабувл, алапи лоха хилар баьхьенце. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да наьха къаьхьегамех аха телара система тьоьелга.

Реконструкци яра тIехьарча хана дукха балхаш дуьзьоде. Керда ЛЧ-35, ЛЧ-24 шу установка - болх бе йоллаллитаI. Хоша да керда производства кагирхой тIаузьнга. Боаххача безам-ца болх уж цига къаьхьега. ЦхьабIабаьъда, цехаца хIанз а кIезига из тишьенна обо-рудовани, производства культура геттара доха я. Цо лаьхьа дог лелхийт балхах.

Тешшаме ала йиш йолаш ва со. тха кадраш дIачIоагIца лара кIезига новьъарре яц городской транспорта-ьына. Цо вайна ма харра Iальъмате во бу болх. Тха заьъд уллача Кирова посел-не чIоагIа во ден автобусий. ЦхьоагIаIеи, «33 а» яхари цIанхха а хилад шоай графиках баьс бен. Хьаьта номер пишь йолча трамвайм дуьзьа-на дац. Из-м ший бе-зам болча хана мара лелеташ тамаш а я. Тхаьна дIаулла ел: Нагахьа санна бадза хьанхачара 1,5—2 сахьат даккха дезаш хилча мел Iатъкъ из ихочачмбоаца наьха из дегаша, тхаьта производствах кулача денаьга дувца а дезаш.

Балха хьайица нах кастката дIабувлара тхоай бекъ кIезига боацIара дика нхетаду оаха. Масала, торжественни хьале болхло яха сий дола цIи телилга йIаьчIехьадьлъяьдаш, кагирхой муъъа-ъ лерттIа дIаьхьара ерригача таронех бизза пайда эзаш завода ВЛКСМ комин-тета. Ерригача цехашца йIаьчIехьадьлъяьдаш болхлой къона смена хьалкхеара йоахо ерга. Цу дерригнеца чIоагIа новьъарре ю кадрашца гIуларх боьъоагIа-ъьа даккхара.

Завода иханне тийша я тхо долча боагIаргболча нагирхоех, царна къаьхьега а салаIара а хьалаш лерттIа йIаьчIехьадьлаьнта, нар хьашташ диза хьочачандар. Цо йIаьчIехьдоалийтарга заводе хIара къаьхьегамхоча тха предприяти шоллагIа ца а хинна дIаотIнага.

О. ФИСЕНКО, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехиадаьтта чакхдоахача завода кадрай отдела начальник.

Лаккхераи лаьрххIа юкъераи образовани эргаяккхар

ЭШАШ ДАР—ХУВЦАМАШ

(Дувцар КПСС ЦК Проектах да)

КПСС ЦК Политически доладаь иолча Советски Союзан Коммунистически партIе XXVII съезда Резолюце тIа ашнад: «Дизза дергдоацаI доарххIалда лаьхьера лаьрхIа ба образовани эргаяккхархIара, специалисташ кийчбара а производстве цIерех пайда эзара а система эргалыка товелга». Цу гIуларх лаьхьа лаьрхIа аралыкий КПСС ЦК проект. Цун юкъе яхай лаьхьера а лаьрхIаха юкъеъкхувлаш а образовано заведенеш бадза хьоасаннза йIаьчIехьадьлаьнта проблемаш. Цаьрех массехнера хьожарга вай.

«Просвещене ерригача звензаш аллхо лаьхьера деша-ъ дийша баьнна-ъа хьехархошцеи воспитательнаш лаьнарца», — аьнад Керттеран достамий IV газдела тIа. Ишта ара оттадаьа из доаш, аллха лаьхьера образовани йолча хьехархошта мара школьни реформа дехьарат дизза хьоачашде йIаьчIехьдаргдоандаьдар. ДегIаьхар сихдара стратегеца дувзаден-на да из. Хьаьта из хина йиш яц къуьи йоагIа тIехье лаьхьера образовани а ланха творчески низ а боацаи хуьле. Из дара, мехка кIезига сертификатни санна, вай республике эшаш керда дешара заведенеш хьаелла, йолчарий болх тоабе беза. Хьанз юкъарчу школашта хьехархой кийчбеш я университет, педагогически институт, лаьрхIача юкъерча дешара ши заведени. Цхьаьнча специальностех архъеларан эпачуьа духьарга ба. Из-дувзаденна са училищина кийчбеш бола хьехархой дукха хиларца, тоъаш бан лаьхьера образовани йолаш дацаран.

Ишта, масаль, хIара шера Грозненски педучилище фи-зически кхетам болабар отде-лене дIачуьа 60 саг. хIаьта педагогически институто-50. Юхьханцарча классаца эпаш боа хьехархой йолабу Грозненски а Гудермесски а педучилищашца. ТIаккха дIалаьрхIача педучилищаца уж хьехархой сихдаца аралыкца а, юкъера образовани йолча кагирхоех хьехархой кийчбеш дIайбохийта ха шозча кIезигагIа йолча а хьетадича, туш да лаьрхIа юкъера образовани йолаш баьш тоъаш боацIаш. Пе-дагогически институт хьихкарашца-берз, шоашта направлени-ца нача школашка кхаьхьера. Уж-ца дIаьхьожабаца, хийца ун-тадьвайца тхоца, цаоца лаьрхIа мотт игаш дIалъа болх беш педучилищаш яхъра-ъа тхоца, цаоца лаьрхIа мотт игаш дIалъа болх беш педучилищаш яхъра-ъа хуьгга. Цудухьа сона бе-ъкъьха хет педагогически институца кийчбеш болча специальностех боли хьехархой педучилищенна кийч на байтана, магъаъа санна уж царга кийчбайте а, институто арахецараш мелб а хайна мара хIаьта а.

Университета филфака а пединститута эрсий меттеи литературан факультета а кIаман школашта лаьрхIа хьехархой кийчбара планаита координаци е еза за хьаттIа-ъа-ъа. Цига а уьназа а цхьатарра дуьхьа уж кийчбеш цIаларо, цу гIуларх чIоагIа новьъарре еш дисприорни худ.

Хьехархой кийчбара план оттаева тIадилар уж ихочачмбоацIарин, Нохч- а лоацIан, Нохч-ГIалгIай АССР Госплано а Минпросо а кийчъе еза. Iилмо йIадеххача тайпара эшаш йолча педагогически кадрай расчеташ. ХьагIаотгай боагIа-боагIача а эш-эшшача а тайпара педагогически дешара заведенеш лъхарап дIаьъежа-бана а бъаьа царга болх баIтара а халкъа образовани районни городскоьи отделаш-кара, НГIАССР просвещене министерствагара дикха хьадеха деза а, цу гIуларх пар бехткхам айбе беза а ха. Сона нийса хургдар аьнна хетар, нагахьа санна спе-циалисташ дIа-ъа ъьежабаца, царех бизза пайда эзара лоацIаш, дукха этажаш йоло пхи база эденеш хьалъэтай.

Ишта из болх дIаьхьоч хуле, цо гIо дерга педагогически деша-ъа заведенеш деша уъкIаш баркаш дикагIа хьехархоша-ри профориентационни болх тобабаран педагогически а къахьегама а коллективни бехткхам айбара. Хьаьта образовайе органни бехткхам-ъкам ай па бен, иозза хьоачашъе йиш хургдац проекта «Хьехархой институташа хьаъна деза дуьхьал школаи педагогически советашоа къахьегама а коллективни мара рекомендаци енна-ъ а ма-ложени.

Вай республике ши цхьаьна ца йIаьчIехьадьлаьнта а тха пединститута пи санна лаьра материални база. Тха хIара студента ихочачаш йоза деша-ъа - лабораторни майда йоргIаш йоагIа хьоачашъе ца кIезигагIа я. Цу тайпара хьалэшка хала да ланха кваликации йоза специалисташ кIайбара эффективни систе-ма йIаьчIехьадьлаьнта. Пхи шу дьаьнад институт хьайийдла, хьогтехьа хьаънна хила еъаш хинна дешара новкъош хIанз а хьалъэ йIанна я. Кхьа-ъменагIа хIана баь аьнна, болх беш я институт.

Дуьхьагlча даьъе пединституте лаьрхIа йолаш йоргIаш хьабакха кагирхой-ба, царна обращени зи. Тахан студентий ихочагIча даьъа а из дIа таро йолаш дац тхо. Кхо бIаь сага лаьрхIа хьалъэ-ъа тха обращите хIанз вин бIаьнна-ъ сонга сар вах. Тхо-ъа лаьрхIа обращени а-ъьяьна хила еъаш яр цхьайтагIа пятилетке, хIаьта из хIанз мара хьалъе болаьлъа.

Преподавателита а духьа кварташ ден. ЦхьабIагIа пятилетке хургьа аьнна-ъа 70 кварташ тахан института-тага хьанкъьчараш 23 мара ай.

КПСС ЦК просвещ ювцара хана цу даьъе бехке йолча предприятей, организацей, министерствай партийни организацей комунисташа-ъа. Цига ергъа аьнна хет сона тха института материальни база говзара, ланха квалификаци йола хьехархой, хьалъэ школана кийчбара проблемаш сихгаIа ихочачаьъара тха ать-туъа хургболаш.

Тха профессорско - преподавательски составо йоагIа къоабалъьлъ тIаийача проекта цхьаьн пунктах ала лоа сона. Процентомаш дIаналкхарах да из дукхаъ. Цо йоагIа оценкаш уьггIайтар, проценташа тIанхъяь хIдар — ший тайпара йола ниловзлаш а шиъа йоаца очкотитарательство а лелаир да. Студентий знанеIга чIоагIа IатIкъ из. Цу гIуларх тIехьа а бакъда цхьаболча преподавателиша текуш а къаьстта экзаменашца иа йоагIа оценкаш уьггаю. Цу опе-кашца хьежжа леарх1 хьехархой бокх а. Цунах ze лоал.

Кафедрай заседанеца, юкъарча собранешка, тематически советашка бехке вешдухьагIа вуьи чIоагIарга хоаттаяь воза а йоагIаш йо-ъа оценка мара оттаеш воаца а преподаватель.

Кхы цхьаьнна а да белгалдаккха дезаш. Цхьабочча факультетий, кафедрай, общественни организацей кулгалхоша йоах общественни Iилмех да кIетераш хила йиш яц, цу предметех йоле оценкаш йитъел кIезигагIа хила мегаргыяц. Цу тайпара установкаца гIо дап студентий знанеш лаххагIа хилийтарга.

З. УМАРОВ,
Нохч - ГIалгIай педагогически института ректор, доцент.

Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац

Салте, тIемаю, педагог

1945 шера февраль бутт. Малхболаеи Кавказстане шеделл латт 40 гIирсаца - дIахоачаьи. Мел шийла яле а, мастта бIаьсти яргьяь, латташ ахьа лезаь ха гIаьня яц. ДIаьхьачу Iаннаа «Буденный» яхача совхозе механизатор Г. Габаров ший «С-80» яхача транторца МТС-е лоагор хьатIаувзаш вар. Цхьаьнйсвенна Iийлаш из бурам ъьежа-кхача, шелласа шайаьча ара бийса яккха сваш.

Дерриге а ше де дезаш хуьлар тракторни бригада кулгалхо вола М. Габаров. Бригаде болх бечарех дукхагIа-баташ кхалнаьх ихувшбоагIа нагий наьхи бар, Москвера, Ленингналера, кхыча мотт игашнара тIемех байдза бакъвац. уж ухъаза, Цареч цхьабарашца да-нана, тIа тхов боацаш биса бар.

— Цхьан сапрахьа тха вагончика юххе пхъа яьлъи бIаргвайара сона, яхаш дагалуьи Алаша. — ГIийла, тIедувкача барзкъа бирича вар из. Мишта вутаргвар из-мисна цхьяь, Да-нана доаш-вар ше Алаш а, дан на-нен доаш бо дар Саласюк Ваня а. Цхьана ши вошаа сана бахаш а болх беш а хилар уж шиъ пIахо.

Целинни лаьтташ... Уж-на-ралерзаеве доладелла уъкIаха я. ТIема шераша вахара хьаст бар Казахстан. Уьназа-ъ ихедеча платага хьежаш дуьхьа бар. Из ховра дуьхьа ха доаш-ъа тIем тIара IIавеза-ца А. Габаровна. Из-ца ца-ъхо-беш къаьхьегар по. Iай. мел чIоагIа шийла яр, аьнна тех-ъинана ремонт йора, бIаьсти ла-бийса на къовсаш, когашта уралатта-ма могга болх бора. Бийсан говра тIа сар а хоанн, фонар бе а елле, ъинъ хьалъхьха из хьалха воаннкар.

Тюм йисте а баьина, эгтара халагIа йолча хана. 10 шера къахьегама вахте лаьттар Алаш Ахмедович. Дуьхьа совгIаташ деннад цунна. дуьхьаза баркал ъьхад мохк ъьхаметтаоттабеча - хьинарг дакъа лацарах.

— Цу къьнкех фу хилар? — Из хаттар дина Iе Валлнзар со.

Алаша бIаргаш сийрдаоад, вувшар ший воI волаш санна.

— Итт шу дьъьхкар оаха ъьхьана. IIагIа, ара соца воалаш чаъхъьалъар из. Мел хаза хилча а сатсхар, трактор делае, цунна ремонт е ъомаевлар. Тхона шиъна а пIакъха диплургдоанаш хIама ийделаре оаха шигача ъьхьана. Тха, Така Да а дьъьхка, тхо ъохаловгIаш, уллуь тIелла болача ъьхьа тIа Ванна да Даргвайара бокхка ъьхгув. Стихъа оаха лоа дIадьъьхкача кIелхара хьатучаьлар плятах етта йола машина. Кабине чу шофер ваъар. Лоа охнан чаргашта тхо IотIаъхьа-ъьча тхона бIаргалайнар сага ма гулда. Домкрат а оттадь, машина хьалъяйеи воалаш хиннав шофер. Мишта йоал а - на ховш. оагIора яьинача машина кIел ъьха кулг дисал. Фуннагlа дича а из хьа а ца доаъхьалуш, гIорьавьяр из-

— Из сурт бIаргислайначуьа тIехьагIа дуьхьа ха яьккхар Баяле бийсана умера ъьхьа вуьлаш. Из мотта яьлица цунна уллуьра дIаваллалар со. Цига-ца цу юрта бахаш а хьахьегаш а ва Саласюк Иван. Казахстане воазаш механизатор ва из.

Тех1ьарча шераша Алаш Анисимович Толстой-Юрта ахъаш а школе болх беш а ва. ХIара шера по хьийке 25 механизатор аравоал. Наьхьегача дIадувзаш ца цай йоккха балха а вахара а опыт, тема-патриотически темагIа лелаш.

Дуьхьа ца сатем боацача цу сатех лаьъьи дувца. Цунна шийна деша-ъ а наха белгалдаьккха а цаI да — сурташ дехкила. Цо моргани-кан доацаш да Л. Толстой Ноъч — ГIалгIайчене хиларах дувцаш цо дехка сурташ. Уж хьаъхьокхаш хинна. Ерригсовни а республиканси а выставкашна, дипломаши сийлен грамоташи тийнна Алаша. Ерригсоюзни выставке лауреат хиннача Алаш Ахмедовича «Даймехка самодеятельни художникаш» яха медаль енна. Цун акварелаш бIаргаго йиш я мехкарча дуккхача музеишка.

Халъъа университете заочно дийшар ца лаьрхIача, живописись кхы ломаъь вац Алаш.

— Канваз, ломаанхой, цар культура еъаш хиннав Л. Толстой. Цудухьа са-стам тIергам IIазар цу тема,— яхаш цо. Тха юртаца Мисербиев Садо цун дикагIбо-да доттагIа хиннийга масса-нена ховш да. Гонъяьара Iалам а гойташ. из доттагIа-чIоагIа бе-зам болаш бар со. Дуьхьа лийннав со Толстой хинна-ца мотт игашна Iюлли, цун произведенеш йийгаш, цох лаьъьа хиттад юртахошка.

Художникаш дувцачунга ладугIа аз. дагара плакат-лаш ихьа уйла: езача машина ко а йIга кисть а иштта йоккхача говзалла делае мел сабар хила деза. мел дуьхьа езаш хила еза цунна Даьхе.

ВорхI шу даьъна кIаьнк волча хана денз сурташ дахха волаенна Алаш. Эскаре ниъсвеннача хана дошлой полна командира са-кхийра кулга говзал йолаш на волга. Iхо ди ха а ен-на, массехк агитплакат дилла, аьнна дехар дир цо. Из жанр йовзаш вацар 17 шу даьъна кавалерист, хIаьта а цхьан Iуйрийна цо дилла сурт бIаргадайна аринъкъа ухаш белгар бIуьхй. Фашистски палача баркъъаш а тIадийна. кин автомат а тесса. Снаряд ломаш долчаьа техкаш йоаIар ерста экжа йоалла хьаккха. Цхьабаьъда, шоллагIча сурта тIа кагдаь когаш а долаш. ДIаIгар-да иохьеннаьар еза йоа-ъа из. цIмхарча Кавказа доIа сана детташ ехкертIой а до-лаш. Художникс кIел ъздадаьа.

Сатуьсан ур хрик

ДIалаца Кавказ Советски, ДIалаца-м вIаштIехьда-даланзар, Цхьабакъда фошгIер-нагIир.

А. Габаровна чIоагIа дукха дезарг ше хьалихевьъ хьамсара доаш. Дламана а видвалийтагар ший воI. Цар ишт. цар лаьъьа чIоагIа ньъьедьалар вай бIухоита. Мехиадьтта доаллача райо-ньшта тIаьхьа Iертар иеъай хур дора фашистана. Сванете «Iолла чакхбоада лаьрхIа бар дика Iомабаь не-мецки, австрийски сал-тий. Царца духьала отта бIаьна ши бе-зар. Кхо километр лакха долча лоаъаита хьаIIай-на езар еза орудеш, снарядаш .Вiалла дага доацIача тIема духьалъотта деза-ъ сурт бIаргадайна аринъкъа тIом бар из. Даьъен кортамукъьале лорааш дуьхьа салтий байра ухъаза. Ахка ма-ла. лечара ъьаьна хинна ше Алаш а.

БIухочо даггадеш тIема пигершкара цхьа эпигор. Ростовски область .Лихая ъъача станцена гаьна йоацIаш дан ъьаьна вай кхайкар-ца полк. Гаьна боацIаш бар фашисташ а. Командование тIадилар Алаш Ахмедовича. моастIийна чIоагIа-ленаш хьакъонхаш набррскаш е аьнна. Дуьхьа ха йоацIаш немцана йитача транш-шеа чу а ъьаьна, дIа-са-на. Из ъьежаш сурт диллa этгар из. Кlаа ийлла. тIьада яр. Цхьа ах сахьат даьъначча гIоллла шелвенна сатоха ца йоагIаш, ше латтача хенаш Iоберга воланелар бIухо.

— Зламига саг, фуд Iа леладер, халха ца ъьаьнн латта, ишта Iа когаш Iоберге, дуьхьа къъсвалена ма-ъарца ъьаьнн хьа. — аьнна дIа-ъьхар воккхаIIолла лейтенант Старшинов.

Цьха ха ъьаьнача гIоллла, кха а когаш Iо а бетташ, сурт дуллаш воаллар Алаш. Ишта йоагIа а ца хоаш, тIехьашкара тIаьнечча фашисто къамарташ а лаьца, иэз болча куьгашца ийлаир из. Ха йиш яларг гIуларх ишта чихлардга, ведда ъхьавенача лейтенанто новьъсотал дыь дешаре.

Дуьхьа да тIема ветерана дагалъьа, дуьхьа тIема цIера ала юкъера бераш, бокхий-ъа хьа кIалхара боахаш хинна.

Дуьхьа лаьна далле а ха дIаьхьа ле а, дог ъьаьна до-лаш ва Алаш.

— Сатийна ши дуьнен тIе, эшаш мотт игаш хургбо. Ахка оттаеш кийча хила деза вай, — йоах цо. Толстой - Юрта-рча № 1 йолча юкъера-ча школе деша багIе-рашта техника. Гомаеш цо массаза а хьажа доаккх ма-ъарча вахаре а тIем тIа а из мел чIоагIа ъьаьш я.

Тхо ъьежаь. Кхоана школе нагирхоша — вIашагIехьа-тергбе тIема а хьахьбарга а ветеранаш. Уьназа къъсвалена ма-ъьяьнаш да ъьяьчыш ва Алаш Ахмедович. Таханара вахар-хестадеш, цо биъболлитаргбац из лорадеш тIем тIа байнарап, тIехьагIбе ма-нагирхой машар лорабе, дикагIа деша, хьинарга къъхьега.

Ишта ва салте, ньъхьа-гамхо, педагог, художник А. Габаров.

К. САШИН.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ЭКЗАМЕНАХ ЛОАРХІАБУ

Цхьайтталагlа пилятлетве цхьа шу ЛадахийтанзаР «Назрановскийнъ» совхоза хьайбаш лелаберашна шурен дулхи данккирен наччахьалкхента дохкарен планеш дина тІехххоачаш па еш. 1986 шерара нийсйина воахка хІаракхоабача Іаттагара цига яьккха шура 500 килограмм дулхагІа я. Ишта дулхагІа дахьяьхьал дуйх а.

Ухх шера план 2200 йолаш хІара Іаттагара 2400 килограмм шура яккха, планан совгІа шура 4 процентни дулх 9 процента наччахьалкхента дохка социалистически дехкарашн тІаийнад совхоза фермаш коллективанта.

Мишта хкоачашдУ цар ух, ёу ешш ба совхоза болхлой, специалисташ интенсивни методаш юкъе а хьуолаш, дІахо йолача тапа кхы тІа шоай хьайбаЙ боахам лелабоалабара, Советски Союза къахьегамхошка КПСС Центральни Комитето дахча Кхайкаратта хьекъа шоай балхашш Іашт!ехьахара?

ХЬАЛХАРЧА ах шера хьайбаш лелаберий балха итогаш дера том м беш я. Планагіа йохка йоаІар 1410 тонн йолаш пачхьалхкенгу дІасннай 1587 тонн шура. Соахка пу юкъе ехкачунца пийсйича из 170 тонн духкагІа я. Хьаьта дулх дехнал 543 тонн, плаи 275 тонн йолаш. Из а 93 тонн духкагІа дІаденад. Планан совгІа ши тонн гаргта тха а дехнал. Из толам банкха аьтуо баьнна хьайбаЙ продуктеш алсамъяхкарш. Масала, хІара кхоабача Іаттагара 1405 килограмм шура яькаЙ. ДІаделхара шера пу юкъа пхьалкчунна пийсйинА из 167 килограмм духкагІа я. Долче, толаме хоачашдаьл кхарорча ах шера хІара Іаттагара 150 килограмм пу духкагІа яккха. Республика хьалха латтача боахамий хьйбаН лелаберашца дьхкайкарал. Хьаьта къьсстта белгалбаьнна дозрашп Тсмирханова Маржан. Сагова Марем, Дзаурова Цаша, Айдаева Зайнаш, Плиева Райхьант, кхыбарш. Ишта, Нальсар-Кертера ферме боча беш йолча Темирханова Маржана, яхк бетта хІара Іаттагара 2934 килограмм шура яьккаЙ. Назрановски районе рекорд а оттаеш. Яхье шоллагІа мотти яькаЙ. Пхьалкхоачий-Юртарчи ферма долрош Дзаурова Цаша, кхоалагІа мотти Альтиий-Юртарча ферме болх беча Плиева Райхьанта.

Дуохха лаьрхІаш хьайбаш интенсивно кхоабаш къьсстта ферма я Сийна Кхера яхь- на мотгиге. Цун болхлочна юкъера лаьрхІача хІара дийлаьча 750 грамм дохка ІотІадеттадолийт бежана, планагІа ихетийта доагІар 600 грамм долаш. Ишгта болх вІашт!ехьбаьнкъ дІаделхара ух!х шера мясокомбината ДІачуденнача дуккхаЙпочча хьайбаЙ доазл 400 килограмм хиннад — ПІалахача шерара пийсйина 12 процентот деаагІа .Из пе карагІаьнна Джугутсов Бахьаулинен Озаев Салманен кулгалдеча скотиний авенюгтш.

Цу пнфрашка кхача тЕрташ ШенхашгтТа кхъахьйгад беррнгача болхлоца: доярка-ца, скотникаца, механизатораца.

Совхоза кулгалхоша, парткомс, профкомс эггара хьалха теркам тІабахийтаб кхъахьегача сага фактора доарХІам лаьбара. Парткомен профкомени заседаненнга могаьлчул тІехьагІа тІаэц болхлошта юкъе социалистически яхь йоржажа хьакъеъьара условеш. Закон а хинна планттад дийнахь. денаца, бетта дьчуоитогаш елга, динагІа кхъахьегараш мо- рально а материально а балгалбоахилга, дІанаш кхоачаш ца ерашкара, дисциплина телхаерашка доагІар хьалехилга.

Йохко ю бытовой. медицински, культурни, кхы тайна болхлой хьашташ кхоачашдара. Вешта аьлча, совхоза нуглалхоша, партийни профсоюзний организацеча йоахко ю наьха къьхегамаца- ра безам соВВгарбола гІулаьхаш чакхлахара. Цу дерриа- чача дикача хІаммна дакхбу доаяржай, сиотниий. мугІаречча специадистий бехктохкам, кхъахьегама коллективаш ехотаю. Царна керт уввтабу оныг йоаа специалисташ. Ишгта Нальсар-Керточа ферме бригатар вя «Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цІи делаеш вола Лолахоев Іасолта. Пхьилеханний-Юртарча ферме — лаьхкоча денпар лийна Илиев Мовла, Сийна Кхера яхача моттиге дулха лаьрхІа хьайбаш хоабача бригадни подтаалга къьхьегача сиотниканшта кулгалдеш ва Аушев Дауд, кхыбараш. •

САГА фактора доарХІам данкбарш совгІа КПСС ЦК майсиан (1982 ш.) апрельсийн (1985 ш.) Пленумий, КПСС XXVII съезда решенеша дІа- лоахара хьайбаЙ боахам лелІабоагІилгта сихлара, мехка Кхачан программа кхоачашьча шурен дулхи дукха- таш ца ханнаш чакхлаьа еший ер кхы тайна мероприяташ ш, Царех керттерчаьех па] — тешшаме йоаа доаХъара ба- ш Іаьхьа тІехьа 73 Іаса мара хьал ца кхеъаь. Ухх шера соаха- ба хьайбаЙ лелаераша ге- кхаь ТІеййадеп 85 йоа хиннийта. Хетаргахьа, из кхоачаш па деш дусарлга. хІана аьлча ах шера хьакхипараш 98 мара дІа. Керттерча соб- техника Шальшев Мукьмала ячачох, шу чакхлоалаш ух 80-та дІанхоачаргІа. е соах- карчу 9.6 процент духкагІа. Неисчетливи осчеиенеи еш пуиитаи совхоза фермашка яле а ту факто хьа- хьокх доакан Іаьхаьа ду- сеарлаидо осчеиенеи е Ие- ихарийла болча техникаца шоай балхаш лертТІа чаих па доахилга. Царна боагІаш Хьа дІа тІаьовкам доатгабаьш керттерча специалисташа ю. Из ихоачамбоаиар ПІа- данккара овргаг!бояла без уж.

«Пятилетка хьалхара шу — из ерригача кхъьхегама коллективаиа. фу паргІаг- даргІа хьажар, практике кхуЗамаш мишта чакхлоах. пуи- ядея мел ыоарга кхетаьлЬ а мишта кхоачашьо а хьакар. Цу экзаменах лоарХІаЬаа ерригача пятилетка толамий дара Іоллад да». авннад Со- ветскоп Союза кхъьхегамхош- на КПСС Центральни Комите- того дьчча Кхайкарал тІа.

Цу экзаменах лоарХІа а беш, шийттаглагІча пятилет- кана тешшаме лаьрз йолаш бохки «Назраиовскийн» совхоза хьайбаш лелаберашна.

С. АУШЕВ.

ДОАЗЮЛ ДЕХЬАРА

Мукран яха порт Рюгеи цІи йолча гІайрен тІа улл — из Балтийски форда эггара йоикхагІйела гІайрс ГДР доаалаьа я, цига тохкаш да «Мукран» аьина цІи тилаа дола керда мовьхаш кхуьха паром. Цун шин палуба тІа 103 вагон хувш, ух 48 сахьат мара наьха па доадеш Ладе- деде кхоачарна. СССР-а ГДР-а порташа юкъе цахадаш буьхам доаттаберггбола из лиин ух тера гІу лаьх деи «Мукран» мо дола дисдаь наром хургда.

СУРТА ТІА: «Мукран» яха мовьхаш кхуьха паром.

АДИ—ТАСС телесург.

Эксперта хетар

СОИ а дунен халкъашта юкъерабоьа

Москве хилар Іилмахой машарен йдерни тІом ца хилйтарен проблемаш П Ерригсоюзни конференци. Цунна юкъе дакъа лоацап хилар 42 мехкара 140 Іилманхо. Іилма форумо техкар термоядерни тІом бара эггара керДагІйола средствапш юкъейоалаве йиш хиларна цох хьахуълашдарн масее а оагІорахьара.

Ер дийпар вовзапи волча советски юриста Верещетин Владлена, паччахьалкхени бюньош — Института директора замеетеля АПН Арсеньев Владимирца къьмьал деш.

— Пентагона, пачча- хьалкхен департамента, юкъе- хера а США президента ше массехказзе официальни те- хьам бенна! СОИ «США дерригача дунен халкъашта юкъерча декхарашца ма ях- хара» кхоачашьчо хиларах.

Хьаьта бокъьала мишта, доагІаш да США дунен халк- хьашта юкъерча боьюн хьа- хьашта денза!ш «стратегически оборонни инициатива!а» СОИ де лерхІарапщеи уж кхоачашдара гІулаихаш- цеи.

Официальни дІаккхйакль йола СОИ керттера идет нийсса духьала я ПРО хьа- кхъехьарча Договораіа де лерхІарашта — цу договора!а долча дехкарашта оагІонаш ракетни оборонана дух- хьалара систе6аш хьажа ма могта кхоазаулуга Іа- лаьшде дезаи да: «стратегически мех- на территоре тІа ПРО сис- тематша тІа йоаржаен иштта оборонна эпш кІийле хьа па ея», (п. 2, ст. І.) 1983 ше- ра 23 марта йолча США СОИ дІаккхйакльча директива тІа, цо де лерхІар кьоастадьяд «баллистически ядерни ракеташа тІаоттабу кхерам дІабаккха безашъ хиларах тарра. Юххера а дувшар да «США ерриа тер- ритори дІаложаш, ракеташ та духьалара тІоагІа!ло» хьяраех. Хьаьта из могийтаи дац договора І статьягІа. Цхьан хаина иа я договора тІа «ларД» аьина цІи йоакх- кха мехка территоре ПРО этапашка хьажара программа. Стратегически мехка территоре тІа ПРО система дІайоаржаеллеи иштгача оборонна эпш кІийле хьаелеи масса- нена ца могийтаи соВгІа договором 1974 шера 3 июле цунна оттадьча протоколон доазув оттадУ ракетанта духьалараца оборонни. Ма- сала, оагІонапа барт баьб духьхал нхьапца райне мара хьадда духка пусковой установкаш йола ПРО сис- темаш, стартови позицеша, и. их. ракеташа духьалья- раш оттаерйолаш.

Цу хьадда деча доазо- ванка кхьаьстта доарХІам бо- лаш да «системаш е ПРО форда, фецара, космически е мобильно-таьиста компоненташ хьа па е, ца тахка, дІа ца йоаржае» от- тадьь декхар. СОИ из де- кхар ма дарра дохадара тІе- дерзадьь да космосерча тІе- ма йола системаш хьажар. хІана аьлча, Пентагоно лерхІ лабораторни тохкамаш да- рал совгІа. США официаль- ни наха пхьоогІа» хуррйолча система керттера элементаш оттае а тахна а.

СОИ программа ший чу- лоацамга диллача ' юххье дешз договораІа могийташ йоаца система хььарга эпш наьхьашш средстваш хьала- хара тІаерзаьь я. Программа бІарча, цун цхьайоа хуррйола этапаш хинна па Іеш, договора духьала я. Та- хан из программа кхоачашь- яро гІоажагІча тайпара толхаю ПРО хьахьехьарча Договора I, V, IX, X статьяш.

Теркал па деш дита ла- гІаш, СОИ программа кхоа- чашьяра НАТО гІоллара шоай союзникаш юкъеоза чІоагІа гІерташ (хІьата цхьабаргаи цу программанан юкъе а эзаб) хиларо договора IX-и X-и статьяш толха- елга. Цу статьяша мукъалаш договораГІа доазув оттадь ПРО системаш е цар компоненташ кхыча паччахьалхке- нашка дІаяла а договора ду- хьала хуррглоа цхьаккха тайпа декхарап тІазна а.

ПРО ХЬАКЪЕХЬАРА ДОГОВОР «КЕРДА ДАШХАР»

Пентагоне договори «из хьахлара историн керттера тайпара дашхаро» хьахи- лийтар «керДача физически принципаш тІа» ПРО систе- маш оттаси тахкеи, хІьата кхьметтел ишгта йола систе- маш дІайоаржаелла договора- гІа па могийтаи йоацап па йиЙ яхар санна хІама. Американски доккхача гІу- ланхерча наха, царна юкъе США президент а волаш, кердагІдоах, царна хетачоГІа, кхы а цергаГІа» договор дашх да йиш йолаш хилар.

Сецца чІоагІаЛо лувцаш дувц из?

Керттерча дакъе из дувц договора кулгаш яздеча хана цу договора тІатехача заявленех йолча «ГІ» йоа заявлене тІагІолла. Цу заяв- ленегІа, йоах дар, ПРО кердача физически принци- паш тІа (лазераш, частиий гуромтгашш, их.) Систе- маш доазув доацаш хьае а ДІайоаржае а йиш хулийт. Заявлени ишгта йшхар юх- хьашца дуи хинначча чулоа- нна нийса духьала да. Бок- кьала а договора III статья кхы тІа хьалъюоачу цу за- явлене тІа аьина да хІара оагІоне барт баь доазув оттадьча районачка ПРО лаьт- тара стационарни системаш оттагара йиш хулийт кердача физически принципаш тІа хийчьлъ духхьал цу райо- нашгел лаьттарча стационар- ни системаштен маГта ца йоа- гІа ракеташа духьалара средствап хулийта.

ДоговоразІа музабеннача районе стационарно-лаьттара керда средствап оттае еза XIII-чу XIV-зен статьяш тІа оттадьь ма оттадьча оагІо- наша парна доазув оттадарех хьадан договора тІа аьна пог!ранашца хьежжа. Вешта аьлча «Д» яхача заявлене маГан I-чен V-чен статьяш тІа оттадь мукъа па балар дІадоаккхаш дац. Кхыча тай- пара деша а яшха а йоагІаш яц «Д» яха заявлени.

ДУККХАЧА ОАГІОРАХЬАРА ДОГОВОРАШ

Лаьттен космосери хІанарча кхьюн порядка лоарХІаме хьалаш йіаьхача «Ша ла- лашдеп доца дуккхача оагІо- рахьара цхьадоа договораш телхадеп я «седьмий тІемий» программа.

Космически аре, цунна Бутгн кхмйола сигнализа планетанна а йолаш, тахнарех парех пайда эшрех хьажъ- ха паччахьалхкенача бе6а балха принципех 1967 шерз- па (космосах дола договор), 80-чел совгІа болча мехко йіал хулг яьаь дозавз кос- мически болх правови хьа- кхъеха дІаиийсбора керттера моттиг доацап да. Цу догово- ра (IV статья) доарХІамечча- рех йхьа хІама да Лаьттана гонахьарча орбита тІа ядерни гера дола е дуккха нах боабеча кхьча герза тайпан дола моллагІа а объекташ яха, хІьата ништа цу тайпа- на герза установка сигналар- ча планеташ тІа оттае е мич- ча тайпара а иа герз косми- чеши ага оттадеи мукъа ца дуй хилар.

СОИ программа инициатораш ез кхоачашъараш- теп лов ядерни йоацача оборонни- тельни средствапта лаьрхІа гурматтлаш, их. кхъеха- маш доазув доацаш хьае а ДІайоаржае а йиш хулийт. Заявлени ишгта йшхар юх- хьашца дуи хинначча чулоа- нна нийса духьала да. Бок- кьала а договора III статья кхы тІа хьалъюоачу цу за- явлене тІа аьина да хІара оагІоне барт баь доазув отта- дьча районачка ПРО лаьт- тара стационарни системаш оттагара йиш хулийт кердача физически принципаш тІа хийчьлъ духхьал цу райо- нашгел лаьттарча стационар- ни системаштен маГта ца йоа- гІа ракеташа духьалара средствап хулийта.

ДоговоразІа музабеннача районе стационарно-лаьттара керда средствап оттае еза XIII-чу XIV-зен статьяш тІа оттадьь ма оттадьча оагІо- наша парна доазув оттадарех хьадан договора тІа аьна пог!ранашца хьежжа. Вешта аьлча «Д» яхача заявле- не маГан I-чен V-чен статьяш тІа оттадь мукъа па балар дІадоаккхаш дац. Кхыча тай- пара деша а яшха а йоагІаш яц «Д» яха заявлени.

ДУККХАЧА ОАГІОРАХЬАРА ДОГОВОРАШ

Лаьттен космосери хІанарча кхьюн порядка лоарХІаме хьалаш йіаьхача «Ша ла- лашдеп доца дуккхача оагІо- рахьара цхьадоа договораш телхадеп я «седьмий тІемий» программа.

Космически аре, цунна Бутгн кхмйола сигнализа планетанна а йолаш, тахнарех парех пайда эшрех хьажъ- ха паччахьалхкенача бе6а балха принципех 1967 шерз- па (космосах дола договор), 80-чел совгІа болча мехко йіал хулг яьаь дозавз кос- мически болх правови хьа- кхъеха дІаиийсбора керттера моттиг доацап да. Цу догово- ра (IV статья) доарХІамечча- рех йхьа хІама да Лаьттана гонахьарча орбита тІа ядерни гера дола е дуккха нах боабеча кхьча герза тайпан дола моллагІа а объекташ яха, хІьата ништа цу тайпа- на герза установка сигналар- ча планеташ тІа оттае е мич- ча тайпара а иа герз косми-

Сакъердаме хІиман

Коллекционераш

«Аустерлиц» яхача парижски выставочни зала коллекционерий иттлагІча салоне баьккараш цІакхоа па дай- мача бесса шин тайпа- ра тамашийна хІама бІаргадайча пен-ама- гІа бувл. Комплекса хьакхаша хьахханкха дукха наь хьоаха оттаяьча 300 бІаь совгІа йолча тайп-тайпара коллеменина хьакха безам болаш.

Классически коллекцишта — маркаша, почтови открытташ та, монеташа, медалаша нийса цига яЙзаиг яцар къьстстча сага мара гулъе безам тІагІорбоабаш йола хІаммп а. Со чІоагІа цоцьалъаш къьнара барзаъьашта етта аьи- каш гулъеи Франце бІаь коллекционер нолга сайна хайча. Къьнара тращеци я фатагеп доагалу лам- паш гулъечар. Цар лаьрхІа ассоциаци вІашагІкхетараш, се- минараш чакхйох, балха планаш юкъ, шоай коллекцинета нет- да объекташ лех, Цхьабаьнна бегаш бе- на наха олаш иа хил- лара фататеиача. Воа- гаю лампаш гулъера практически доархІам а ба — кхы а кІезина электроэнерге мах айй- бой фатагеп лоагалеча лампаша вахаре юка а шоай моттиг кхьлоа- цаттьа.

Кюп цІаьхха а стенд, цунга хьожачар- га майрра яхь хІама дувша къона сат ва. Цунна го баьб... «Кор- маша» — боаьхонна гІеттарча а доапаап гІалстучаша - кормаша...

Хьекархочун Бенуа Бертуа коллекце ходаь- ган йаьь «Кормад за, хІьата из ше коллекцин- онер хинна а на Іеш «Кормаий корда мо- лелаап тахкара а хьа- яра а ланхеъкарча ин- ститута президенте на. Ишгта ЙІи ужлай « общественан ха тайна галстучаи мара па лоахъяха меда.

Пенсионера Бернара Шалоне коллекцинера географи Іомае а ду- лчеп тайп-тайпачча механ- кашка лиьъ бе а ме- тагрпа. Ах ба6а ше гарта йолча кана по гуллаьд.... тайп-тай- парча томспорта бІ- леташ. Хіанз цун кол- лекцие 50 вагон совгІа билет да.

Хіама гуллаар. алхар сога салена организа- ция Из Левалеруа из- кхетадеп хІата хобби а. ха пІалхьар а хинна па Іеш, историн да- кхьлгаш лаьаьта да.

Виктор ХРЕНОВ,
ТАСС корр.
Париж.

Цу сага цІи Джейис я. Цун «массаврча прописка» моттиг калифорнийски города Лос-Анджелеса — улицаш сиверашн я. Бийсаи йоах цо картонни коробка уч, денош дІаихуъь мыяха Чіетлиг лелаи йорт еттап. Джейимса долчаь хьал тІе- ваха цхьа ваар сар ва ухъаза...

Духха ха йоацашп «Лос-Анджелеет таймс» яхача газе- тан арнйхьаи «Ръстрий кхоачалуча, моцал, лазар, наркотикаш» яха Джейисаи цун новкъостера йола тамаш- шие статья. Ишгера бІаргча кварталаш «гучалхар» городера- дера чубаха цІа доацача наьха хьалах йола доклад кийчьлъча моттиерча мунн- пиполитета сотрудницаиа. Доклада цифрашкеи муглаш- рашкеи кхайка латт Лос- Анджелеса юстархизйсача 30 вагр сага хІара дийлаьха- ра балеи лаьгІ ца душ лолаа лазарн.

«Из геттара йоккха проблемаш я, — яхаш белгалдаьх доклада авторех волча доктора Р. Фарра. — Иах систе- мал арабашнаб». Ишсаги хургдар арабашнаб а на оалаш, арахкайсаб оаларе.

АПН—ТАСС сурт.

● Хьинареча кхъьхегамаи унахцІенача вахарои тІехьа

БІЕХАЧА ХИ ЧУРА ЧКЪЬЙРИЙ

Корта бохабеча малаграшта тІакхуъш хинкарапта атта дац хІанз Сунженски районе. Тинкашка дохкаш е кхъарахъ а, е чхьаІар а. Цхьабаьнца, йохкча еше а йолчьа шийна йоГа йиЙ дола да. Керо ма лов Іочу- мелча, кеп ю цо а.

Ухх тІехьарча хана ма- йарца къьвосам лоаттабеча района штабе, милице, кхы- йолча органаша тоъал ду- ьха хоамаи ду йиЙ дохкача моттиганка торговле бокъо- наш телхарах. Цох дацца бакъдар хар духьа «Шашлычная» яхача кафеи Орджоникидзенски яхача ста- нице йолча ресторанен да- хар тхо. Тха декхар: обще- пита предприятеша йиЙ дох- кара райиеолиомо дьь со- цамаш ехоачаш мишта ду а из ший ханнаьха па дохкаш, сопадой .а хьажар.

«Шашлычная» яха кафе. Нах тІеэнга ехиларга сеха кхетадир, йиЙ ехоачаденнаГа. Цхьабаьнца, дІадаха сихдалаиагар, газет тІаъьоар- чадаь цхьа тІамаш бе а йоаккаш цу чура арахъча маІача нахах бІарг кхийтар тха. Цох дегабуам а бан, цкъаннера ше кийча «тонар» хьакъокха аьина дехар дир охха. Из бокъабаь чкъьара бар. Мах—цхьа сом. Кастта оаха а ши чкъьара ийцар. Уж тхоги бехнар цу кафе бодлочоч Латырева Любас. Цхьаъа чкъьарий чулела Іам бий шуй аьина хьаттача, хьа- ла ХІама доаиаш йисар из... Любас а йоккхаГІолча продавеца Исламова Хьадас а шоай хур дир бокъабаь чкъьара бохкар торговле бокъоиаш телхаеча дац, яхаш, Оаха яхар аьттеха а дитанар цар. Цхьабаьнца, Суженски райпо нуглалхо- ца тхо ала гІийтар дийна дІаихетаде мег царна.

Ресторан... Тхо цига яхьъча хана сайрийна ийсла- га сахьат дар. Дукха нах бар склада хьалхяшна. Бу- фете болх бош вола Б. Геро- ев ший гІулаих деш вар: йиЙ дахьаи ена машина йоассаеш боахначарца тІа- хьожаши из дохкаш. Болх йистебаьчча «къьхьийгачар- на» масеек шуша яхьъчар.

Цигга, склада чу дІа а этта, сихха хьаьста шуша бер- те яхьаьт цар. Цхьаъа «дог лазачар» тхо дахнарах хоам бича а духха сагота хилий- зар Героев. Йиё йіна нах дІа на бодаш цигга латта- ше, ше бехке ваи яхаш къар- вала волавелар. Оаха от- тайьча анта кулг яаде а ти- ганзар цо. «Цу тайпарча кььхьатта аз кулгаш яз- дьдаларе, духха ха-м дьра хургьар со уьхаза воаш. — аьлар цо. — Со цхьана хІи- маша а бехке ваа». ДІахче- та лазар цунна складера йий дохкар, из цига малар советски торговле бокъонаш телхаяр догга.

«Шашлычная» яхача ка- фена а ресторана а бодлоша- та анташ оттаяьй, шоаш яха- ча езача дІаххоачаргьа уж. Цхьабаьнца, белгалдаьхха лор эггара чІоагІаргІа пов- ьадар: бІехача ХІама тІалета мошй мо ца заведенеша- та гонаьха цхьабола «Ки- тиЙ» хьуъзаш хилар. Царна юкъе цаГ а корнанзар оаха дувдаар бакъда ала, чураваьна буфетчик харцье.

Маларца лиро къовсам лоаттабе беза. Моттиг ца вайна юкъе молаш болчарна. Духха ХІама даьл цу къьнъьехьа суженецаша. Бо- ларах телха лела нах гетта- ра иезина бе. Цхьабаьнца, боаш ба цІагІа Іо а хайша, сага на гучча къарахъ, чхьаГар малар зулам дац яхараш, ара ала а этта йиЙ шушаи берте кхуъьхарш, массеех шуша йиЙ делча ма- шинаш йоассае эхь ца хета- раш...

Л. ЧАБАЕВ,
«Знамя труда» газета корреспондент.

М. КАРТОЕВ.

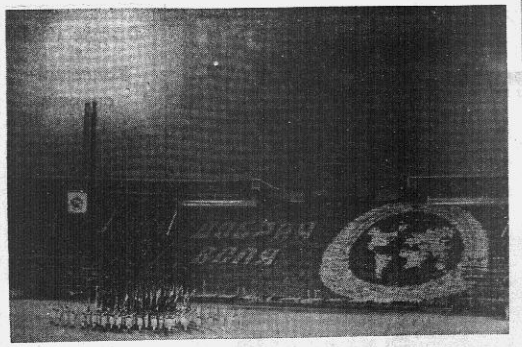

МОСКВА. Дикача лоIама ловзаваш. Лужникера В. И. Ленина цIергIа центральни стадион. Ловзаваш хьаделлара торжественни церемони.

Ю. НАБАТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

16 июль.

Театральни майда. 17.00. «УнахIенон дн». Массови спортивни яхьаш.

С. М. Кирова цIергIа культурни салаIаро пари. 6.09. Болх беш я «УнахIенон» яха ала безам барий клуб. 9.00. Аттракционаш. 11.00. Массови ловзаваш, викторинаш. 20.00. Бакъара театр. Нохч-ГIалгIай филармоне артистий концерт. 20.30. «Хроникально-документальни фильмаш».

В. И. Ленина цIергIа культура Дворец. 10.00. Болх беш я аттракционни городок. 10.00. Болх беш я «Дуч» яха кинолезарий клуб. 12.00. Болх беш я «Рукодельница» яха клуб. 18.00. Нохч-ГIалгIай филармоне симфонически оркестра концерт. 19.30. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупский цIергIа культура Дворец. 15.00. Малара духьаларча клуба заседани. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химий культура Дворец. 10.00. СССР 50 шу дIасара цIергIуна Грозненски химзавода болхлой спартакиада. 18.00 Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIергIа культура Цlа. 10.00. Аттракционаш. 11.00. «Дека, илли» яха утренник.

Оргтехника объединене культура Цlа. 9.30. «Гlатта, машара кхоьхьа!» яха Смит Саманта лагалалла еш болх беседа. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

Мальхахомбината клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Горони СДЮСШОРа футболан база. 16.00. Футболах дола лозаваш.

С. Орджоникидзе цIергIа стадион. 10.00. ГIишлоIъара Нохч-ГIалгIай управленен болхлой физкультурно-унаехIенан шерта.

17 июль

Театральни майда. 18.00. Берий аттракционаш. 18.30. Мотгитерча промышленнота министерства хIинаи выставка. 19.00. Самодеятельни артистий концерт.

С. М. Кирова цIергIа культурни салаIаро пари. 6.00. Болх беш я «УнахIенон» яха ала безам барий клуб. 9.00. Аттракционаш. 12.00. «КIай лазьо» яха шахматни клуб. 14.00. Массови ловзаваш, викторинаш. 15.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Республика кхьехьегамкой вай хIанара интернационални бухзамаш» яха лекци. 19.00. Бакъара театр. «Родина» яхача совхоза художественни самодеятельнота концерт. 20.30. Хроникально - документальни фильмаш.

В. И. Ленина цIергIа культура Дворец. 10.00. Аттракционни городок. 11.00. «Фаблгlий приключенийн дунен тIа» яха кинолу. 19.30. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупский цIергIа культура Дворец. 15.00. «Кхоьа лениниъ» яха кинотеатр. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

Химий культура Дворец. 10.00. Истола тIапа ловзаваш. 15.00. «Малх, фо, хий» яха беседа. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIергIа культура Цlа. 10.00. Аттракционаш. 14.00. «ЧIебурашкан» яха берий кинотеатр. 18.00. Болх беш я «Ветеран» яха клуб. Музыкальни хьашшаIа.

Просвещене болхлой Цlа. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

«Динамо» яха стадион. 18.00. Футбол. «Динамо» — ЧИТО.

М. Горьке цIергIа клуб. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIергIа клуб. 17.00. «Кха ца хьегаш ловзеш дола рухьаIа» яха беседа. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

Спорта хоамаш

МОСКВЕ ХИННАБ

Мехка дикагIбогача артисташа, спортсменаша дакъа лаьцнаш Москве дикача лоIама Лоьзаваш хьаделлача хьана. Царна юкъе бар РСФСР заслуженни тренера Э. Якушова хьалкхебаь СССР сборна та мастеевш Володина Елена, Качалова Ольга, Куренкова Татьяна, тренера К. Алибегова хьалкхебаь акробаташ Пыбань Александр, Науменко Ирина, ДикагIболча спортсменаша юкъе хила бинъю вай мехкахоша яьккхар ди тIехьа лаккхуш болх гIача спортивни говзалла. СССР халкъий Спартакиада Ерригсоюзни яхьашка дакъа лаца кIийчыш бу уж.

С. ТАТЬЯНИЧЕВА.

ДЗЮДО

Свердловске чакхъьлаьр «Буревестник» ДСО Российски совета нагIорхоша юкъера дзюдох йола яхьаш. Цига дакъа лоацаш хилар 18 команда. Вай республикера пхи сар вар.

Шозай доазл 65 килограмм долчча спортсменашта юкъе чемпион хилар Болтиев Адам, И. Хатуева, М. Мальсагова яхоалаIа мотгиташ яьхар.

Командин яхьашка вай мехкахой шоллагIча мотгитее ба.

ИИЪЛАГIА МОТТИГ

Омске чакхъьлаьр «Буревестник» ДСО Российски совета футболах йола шоллагIча тура яьхьаш. Уьхаза фусамдашца цIахана дакъа лоацаш бар Липецкера, Тулера, Орджоникидзера, Томскера, Смоленскера, Грознера спортсменаш.

Шозай подгруппе вай футболисташа биъь очко яьккхар. Цхьаккха кот па воалаш чакхдаьлар цар Томскерча командана хинна вIашагIкхетар. Цуьг пIелгIа Къуьйсен-за Хирийчен коллективаца лайзар уж. Счет 4:3 йолаш вай футболисташ котбалар. Цу вIашагIкхетаре цIи гоп чуггедар Мамилов Къуьрейш. ТIехьharча цIи шозаре цхьа очко мара яккха ъьттув балансар. Вай команда йитгIагIча мотгиг я.

А. ИЗМАЙЛОВ.

«ДИНАМО» ХЬАЛХА Я

Нохч - ГIалгIай АССР футболах йолча чемпионата хьалхарча круге массехи ловзар мара дисадаш. ТIехьharча туре «Мехкадьтгахочо» счет 2:0 йолаш «ГIишлехо» ашара. Дика лайзар «Монтажник», из счет 3:1 йолаш «Буровикал» котбалар, Цхьаккха кот па воалаш чакхдаьлар «Вайнахан» «Агропромма» юкъе хинна вIашагIкхетар.

Лидер я 19 очко йола «Динамо», цхьа очко цуг тIехьа я «Мехкадьтгахо».

ВЕЛОСПОРТ

Вильнюсе чакхъьлинай велоспортах йола яхьаш. Цига дакъа лоацаш 100 километр дIаяьккхар йолаш велоспортсмен вар.

Российски Федераце сборни командица вар тренера С. Авраамовас хьалхехьаь СССР спорта мастер Джавахян Вячеслав. Шин дистанцех биъьаьгIа мотгиташ яьхар цо.

Хlанз вай спортсмен уьхь бетта хургIойча СССР чемпионата кIийчо ешт па.

Т. СОКОЛОВА.

КIАЛТОХАР

Липецкера цIахьалъаб «Труд» ДСО Российски совета классически кIалтохарах йолча чемпионате дакъа лоацаш хинна вай республикера 1970 — 1972 шера бай кагирхой. Вай мехкахоша Бабуев Вахас (41 кг), Курбанов ИбрахIима (50 кг), Вирзев Саiида (35 кг) совIга призовой мотгиташ яьхар.

Уж атлеташ яхьашта кийчбаьраш тренерица Чахкиев Руслани Гасаев Ахьмада ба.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ШТАНГА

Къаьст-къаьстача упражненикна езача атлетизмах СССР Кубоки чемпионе цIин яккхара хетаьл яьхьаш чакхъьлар Липецке. Дика Майлъхьар уж яхьаш вай мехкахоша М. Седаевен I. Эдельхановен.

Тренера Н. Кодзоева хьалхехьаь Седаев Музыдин дунен хIалIъашта кхочъерча спортса мастер ва. Шозай доазл 60 килограмм долча атлеташа юкъе дикагIа хилар из. Рывок ета хана цо хьалъаййир 135 килограмм. Толчок а эсала яцар — 165 килограмм. Вай мехкахоча СССР рекорд а оттайир — рывок еш совлен йолча йитгIагIча подходе 140,5 килограмм хьалъаййир цо.

Толдар баьккхар Эдельханова а. Цун хьокхамаш — 322,5 килограмм.

Уж ши спортсмени И. Арсамакови СССР вIашагIкхийтача команде ба. Дунен чемпионата кийчо еш ба уж.

В. ШАМОВ.

Дикача нахах

КЪОНА ВОЛАШ ДАГАЛЬТТАР

Этгара хьалха из саг сона вайзар дIа шу хьалха. Шелковскерча юкъерча школа ворхIлагIча классе чакхйоаркхаш яр историе урок. ГIартата доацаш сатийна яр кхидIарашна. Класса шиI кIезига хьаелларна латтар. «Ишшта хул шоай халхъ. Дахье еза бараш» — йоаккар хьехархочо.

Гургал тоха йисар массеех минотна мара яцар. Урок чакхъьлиначул тIехьа тха къамаьл хилар цун кабинете.

ТIом чакхбьлиначул тIе хьагIа цо чакхйоаних Майкопера хьинбохама технику. Из шийна массанах кийтта болх беш массеех шу дояних Струева. Дагахинначох духьадар кхоачаш а дир. Цуьг тIехьажа беза. Цуьг пхи беш болх гIаьнна. Дешна а, хьу еза а, визза вола Дахье воI е йоI хинна дIаотта ховррдолаш. Цхьатера хьатам душ кхоа тIехье хьалкхе волавелар. Цудухьа вола из хьехархоч институте деша.

Цун вахара херттера дехкар хинна дIаэттар хьехархочун профессе...

Цун хронаш — школе эгара еахчех я. Дешархоша хатта хIама доадаш, массадолчох уж дика дIанхетабеш душ цо хIара материалех. Школьникаша хьатам душ тайпара, хиннар а тахан долаш дар а дика дIаидуьхьаш оттадеш, дерригнена мах бе ховррдолаш хоза дуьш цо.

Дешар дика Гомзадь па Iеш, кхунийоагIа из тIехьа пенна по хатта ду вахара хIа де ваш мел дола дикадар довзийташ.

Къахьегама десанте болх бечаа дикагIчаех бе цун классера дешархой. тIема а яьхьархама а ветеранашта пар по ду. октябрштата пефство лелаю, фотокружкоке дакъа доаш. Из кружок вIашагIкхолаш а лелаер а Николай Макарович ше ва.

Бера хана денз цунна дагадьлла хIама да из, бакъда, цу хана фотоаппарат яьар уьхьанга. Цудухьа сурташ дезка водавелар из. Геттара хозахетар цунна Iалам, хьайбаш дехкаш.

Дуккха ха дIаяхачул тIехьагIа вIашагIкхьалар фотоаппарат эца. Из тIулаех дIанз дика дIанхетабеш кас цуьг пхи дагIйола профессеи хинна дIаэттар из. Массавар а тIогIа еаалуш хьожаш хидар Сайдаев, — бокъонча Даймехка тIем тIа Советски халкъо. Котало яьккха 40 шу дикара хетаьл хиннача райбини культура. Цига дIаяьккхар а тIехьа Iалаттара вахар бахьан» яхача фотовыставкага.

Экспозицех лаьца шоашта хетар нахага йздайта ашно цига ялача кийкча тIа яздар. цар автора а из кийчъяраша а чIоагIа бардалаш ъхайнадеш дола дукха дейаш.

Нагахьа сашна Н. М. Струева общественни балах дарца хьедоаш. Из деза, «Знание» яхача общества районни отделене этгара дикагIйола пропагандист из хиларг. Цун выступленеш хул белхлоцца, гIишлоихошта, дешархошта, шиейни филизле къахьегаш болча ялалиаш хьалхаша. ТIехьахара то кийчъьлча денцеп темаш хетаьв я КПСС XXVII съезда материалаша таханачара дишнаха вараво вайна массанах хьалхаша сттадеш де кхарех лаьца. Массавар кхеташ а, безаме дар ладугIаш а хул цун денцеп. Из дувзаденна да. шиI къамаьл массе саза а моттигера — республикера, районера, станнцера масалаш юкъе а кхувлаш цо деш хиларца. Аттан ши шоаш тешам бац из. Цу пIелаьхха хьинаре къахьега дийзад. Уж денцеп кийчъеш цунна гIо ду, цо ийдеш долча дукхача гIасташа, цIагIарга пинача библиотеко, лекци еша ше водача предприяте, бакъама вахар, хьавеш цо кIоаргIга Iомадеш хиларо.

Общественни а хьехархо а воллаш ше беш бола болх денгара-ди массеа доал толбеш, кердадар кокъедоаладеш хьавоагIа Николай Михайлович. Атта къаьстера бац из.

Дукха я цунна тийна сийлен граматаш. Цо лелаю «Хьалхъа просвещене отличник» яха сийдола ши.

Берригга шиI низ, хьинар Дадлу цо коммунистически шена доI-уйла йолаш. ИзнаI тIехье хьалхехьа. Цудухьа вай республике летара хьалха цунна елар ВЛКСМ ЦК Знак.

Хьаьнала къаьхьегамхо хинна ца Iеш, дог цIена дола, зиинача гIо де — кIийча вола саг а къамаьлахо а ва Николай Макарович Струев.

Шиi дахка зиаш лаьрхIа дола литературча дийца ца Iеш, из тIакхуьш ва историческни романашта, хIинца хьалха художественни произведенешта...

Тхо шиъ вIашагIкхьасташ аз хьаттер цунга:

— Кхоачаш хинначул йьа, къонаводаш Iа дийрхIар?

Струев желаберза.

Цу хана денз дунха гаьнаш дIайийнай аз. Лаьтта кIезигагIа, бакъда, сай чуьнний дегашка а дунхагIа. Берригача мехка кхъьегаш ба са уж. Сога наьхаташ ухийт пар, хьоашагIа баьхка дIаIа нийсбетта, со волча ца боагIаш а Iаш.

А. МАЦИЕВА, хьежархо.

Грозный. «Юбилейный» яха кинотеатр. А. КАЗАКОВА сурт.

Суда залера

БАРХIАЗЛАГIА...

Геттара кхерашне рецидивист а лаьрхIа, ух шера 5 июне Заводской районни халкъа судо набахта чIвалла кхо шу ха техар Назранехьи районни Пхьалескойгий-Юртара вахача. цхьаннахьа балха вошаш дийнача Горчханов Висолта Мухьмада.

Фу саг па из? ПхийттазлагIча шера чIвелча Фемидана бухъаьвеллар. Из бекъал доаш набахта кхо шу данкха дийзар. ЗIамита волаш шийгара дальна-ГIолат кхета а даь. Горчханов кийсача наьхьа тIа ваьлла Iата тургIа, аьнна хетадала гарлу. Мичара! Шозлагlа кIоад дарах теха ха кхы а дуьнхагIа яр — ихи шу.

Цlавена шу доаллаше, из-бакъта сиса шиI новъкъотий болча юханкхьяр Горчаноч. Бакъда, хIанз царца ятт шу данкха дезаш дар гIулаех. Вахан хьака хинпар дар — кIоад.

Набахтеп чам вIашгта кхоозда бакъкхачул тIехьагIа кIоад из дича кIомалхуш шинача чуи кулгатта кIезиг-дуьхьа мукъаьгIа «дабба» хинна тургIа, аьнна мотгар харц хургва.

Диазлагlа а суда хьалхаш на отта вийзар Горчханова. Шиi пийсархой санна хьалнала къаьстина ваха-дела Iамаш болаш вацар. Кулгах ахкарг ца доаккхаш, дегIах хьацара тIалам па боаккхаш кIоад долча шай-шай дезаш кIоад цун ялх царца цIенах къаста вийзар.

Уьхаза зIаммига сабар а дадь, доккха са доаккхарга дай. ШагIа-ара, воваш-ешаш сас хинназа-те Горчхановса «сабарде» ала. Дахкоча цун тIулаехаца а пакъо а хьагоIт уж тайпа пах цунна гонаха ца хиннилга. Вахача пакъа хIамаш дочъьхаш Къубгаседа - Хирий АССР «Правобережненски халкъа судо цхьа шун ах шуи ха техар даьрача кIуна.

Хьахийца яьх бутт а далехьа кIоад де тIенача гуша-дIа т Пригаше Заводской района халкъа судо яIхазагIа ха техар Горчханона. Долче, лийна бсахкача наьха форма. Чоповхаш кхо шу дакъа дийзар.

Тамашийна хIама да из, бакъда, тIаккха а кхета лаьцна цунна. Цхьа тIехьах дечтар дуташ вацар. ХьалхагIа а санна мара болх бе, ийнна гонахьара наха мо вахча лаьцар, Старопольски крае кхачар «бор». Цига лаг йоаш кIоад де воларах хIама хиланзар. Цудухьа Будепновски халкъа судо набахта чIвалла дIъ судо шун ах шуи ха техар. 1982 шера цигара цIявча 56 шу дайнадар Горчханова.

ХIанз мукъаьгIа... Ворхlазгга суд йича, кхоанаIатъа дIаьстача, хIанз мукъаьгIа шийна ца чIла яь а. вIалла деше нахах, юртах эхь-бехк хийтта а сеца хург ма вий из, аьнна шоана мотте, газет дешарш, юха а гIалат доал ше.

Ас ланхе ма аллара, бархIазлагIа а та хезаш Горчхановна. Кхоачтъа шу дайначул саго дадь, аьнна дIахезаваш вазлал ахь долаш хIама дар цо дадь. Грозненски центральни рынке енача кхалсара кисара 3 сом 11 ешнги чуьдола болча дайкхаьо. Цун кисара милице болдолаш цо вадаьлхьа долларе, лаьтта уллачара кордадаь из шийна, хьанад хайнадарге дIаьургIолаш вар со, хIан суьдге фаллаг бийнар Геочкаевна. Вахда, цох сог тешинар...

Къаьнача къуна сай доаддача вахахаь дувцап ергал цаьхьа а наьхьат а доаде дагIацап шено йоацап дола цухьа хIама цаьхьа а кертаIдакхха ца лайча: къаьхьегамах къехкачул, наьха чотагIа вдастача, хIанз мукъаьгIа шийна ца чIла яь а. вIалла деше нахах, юртах эхь-бехк хийтта

ХЬАМСАРА КИНОХЬАЖАРХОЙ!

«Космос» яхача киноте атро 15 июле денз хьех шо «Юхьханцара волале» яхача кердача музыкальни кинокомедега хьажа.

Фильме дувц иллиалархо хила ка ца йоаллаш висача Ковалев Николаях.

Херттера роль лоазаю «Хьаша машина» яхача трон-группа кулгалхочо Макаревич Андреях.

Фильме, В. Высоцке съемкаш июлейнихьай.

Херттера ролаш ловзаю: Скляр Игора, Полтева Марьянас, Быков Ролана, Яковлева Александраца Немоляева Светланас, хьежарг.

Сценаре автораш: Бородинский Александри Стефанович Александри. Сеансаш дIайоллуш: 9—11—13—15 —17—19—20 сахьати 45 минутеи йьича.

Дувла тха кинотеатре!

НАЧНИ СНАЧАЛА

КАГИРХОЙ ТЕРКАМГА!

Грознерча № 12 йолча профессионально-технически училище 1986—1987 дешара шера дешархой дIаэп ухь специальносташ:

— хIаматт йоттар, бод бер, бод тедача машиний машинист.

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу.

— хIаматт йоттар, кондитер.

Дешара ха: 8 класс яьккхараша — 3 шу.

— шура пастеризаци яреи шелъяреи аппаратчик (шура продукце сепараторщик — изготовителча болх бе хорргдолаш).

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу, 8 класс яьккхараша — 3 шу.

— контролер (сомий, бальдалаирий производстве).

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу.

— чкъьарган изделей кулинар: чкъьара цхьалла боакхар, чкъьара кIурзаца бокъьабер.

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу.

— стерилизаци яреи яхехкаяреи аппаратчик.

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу, 8 класс яьккхараша — 3 шу.

— мастер — зинзаш леладер — декоратор.

Дешара ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу.

Училище дIаэп 15 шерад кIезигагIа хIоаца мехкарийн кагий пахи. 8 класс мара образовани йоанача дешархоша училище дешаш болча 3 шера специальность а Iомаю. юкъера образовани а ду, паччахьалхехено Iалаш а бу. 10 класс образовани а йолаш училище дIанййа. Дешаш 30 сомага кхачаша стипендеи ду: тIехдика деша-чер стипендеи 25 процент дукхагIа ийир. Штатни производственни практика йолча хана дешархоша даьккхача ахчах 50 процент царна хьалу. Училища тIехдика чакхъьяьхха дешархой конкурсах болаш хьалхаша лешара ъаьнеделеннна хьожабу. Дешаш яьккха ха къаьхьегама стажаца дIалоархI.

Училища адрес: г. Грозный. Молдавски ул., 2 № 2 йолча автобусаца № 1, 6 йолча трамвайаца «Радищева» яха остановке кхаччалца вала веза.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.35 — «Дикача лоIама ловзарий дневник».

8.50 — «Нилми техникене». Киножурнал.

9.00 — «Школьни реформа: ши шу дакъа». СССР просвещене министраца С. Г. Щербакова хинна къамаьл.

9.30 — «КIана, сендухьа». Беташта лаьрхIа передача.

9.55 — Таджикски телевиденен радион «Зебо» яхача хIанара халкъа ансамбла концерт.

10.25 — «Дикача лоIама ловзаваш». Лоiаме латар. Хи тIара поло.

11.10 — «ТIехьалелена — илли». «Цхьана — барт бола дезаш яхача цикладжа. Еревана передача.

11.40 — «Массанена а кIаранена зе». Бате кхоьм бара уроки. «Ву мах ба хинн».

12.10 — «Шапито, Шапито». Фильм - концерт.

13.00 — СССР халкъа артистка, кинорежиссера И. Пырьева художественни фильмаш. «Райкома секретарь».

14.30 — «Кердадараш».

14.45 — «Ханахи шийна». Политически антологи. Василий Каменский.

15.00 — Боккхийбараша мультипликациони фильмаш: «Робинзонан самолети», «ЗаврикIай кино».

15.30 — «Дикача лоIама ловзаваш». Тенник.

16.30 — «Кердадараш. Из — ГIушдар — теша хоза дар».

17.25 — БССР халкъа артиста, композитора Н. Лученка творчески сайре.

19.40 — «Кердадараш».

19.45 — «Нахкара — вынка хозаш. Центральни художникаш ГIалга ростаратой, художникний, директорский, журналистий вIашагIкхетар.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Дикача лоIама ловзараш». Хи тIара поло. Волейбол. Кхалхаш. Хьалхара мотгиг яккхара матч.

23.10 — «Дикача лоIама ловзарий дневник».

23.25 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «УйIаранара гимнастика».

8.20 — «Фу дар из хиннар?» Iилма - довзийтара фильм.

8.30 — «Ритмически гимнастика».

9.15 — «УйIаранара почта». Музыкальни передача.

9.45 — СССР издарой VII съезд.

10.15 — «Мимино». Художественни фильм.

11.50 — «Атана с флангга». Iилма - довзийтара фильм.

12.00 — «Дикача лоIама ловзараш». Бокс. Финала 1/4. Мотгиг. СССР сборни — Европа сборни.

14.35 — Нохч - ГIалгIайчен дин.

14.45 — «Объективо бечу бу».

15.05 — «ДикагIа юкъе йолаеле хинна мотгиг». (нохчий меттала).

15.15 — Сий къьастарга хьежика (нохчий меттала).

15.35 — Илли оал Мирей Матье (Франци).

16.35 — «Ставна азагIа я вахара». Телевизионни барайтта серия. Йола художественни фильм. 17-гIа серн. «ВIашагIкхетар».

17.30 — Мультипликационни фильмаш: «ПретIашенне», «Одлхазгарий хилалеха».

18.00 — Радио 60 шуьг телевидене 30 шуьг дисарга хетадаь Гала — концерт. Югославера передача.

19.00 — «Дикача лоIама ловзараш». Тенинс. Хи чу ихкуьсалар.

20.00 — «Бийса дахкъала хийла шуьг, бераш!»

20.15 — «Дикача лоIама ловзараш». Волейбол (хьалнах). Лоiаме латар.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Безама формула». Телевизионни художественни фильм.

23.10 — «Кердадараш».

13 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

ЧКЪЬАРГИЙ ЛУЬЦАРИЙ ДИ

8.00 — «Ха».

8.40 — «Ритмически гимнастика».

9.10 — «Заповедни нахъашаш ла гIоллаш». Телевизионни документальни фильма премьера.

9.20 — «Спортлото» 28-гIа тиражи.

9.30 — «Будильник».

10.00 — «Аз гIулаех ду Советски Союзан!»

11.00 — «УйIаранара почта». Музыкальни передача.

11.30 — «Кикъьборий клуб».

12.30 — «Музыкални кноск».

13.00 — «Юнтара сахьат».

14.00 — «Советски лаьтта вIашагIкхетараш».

14.15 — «Концерт - вальс».

14.55 — «Ералаш». Берий саькъаьзме журнал.

15.35 — «Маьлтарра вахан». Телевизионни дукхача сереш йолча документальни фильма премьера (Англи). 4-гIа серн. «Несмертни полчища».

16.00 — «Кердадараш».

16.05 — «Кинофишка».

17.00 — «Лицуорпская деревенча VII дунен хьалхъьата юкъерчо-ча конкурсах йола передача. Телевизионни Дунен хьалхъьата юкъера панорама».

18.45 — Мультипликационни фильмаш: «Маленький», «Пудель», «Тувалкина йолаеле лоаделла юкъахь», «Пакъашкарча партга тIа».

19.25 — «Кердадараш».

19.35 — Цу экрана тIа хьалхара. «Безамца безамах». Художественни фильм.

21.00 — «Ха».

21.45 — «Дикача лоIама ловзараш». Лоiаме латар. Хи тIара поло. Спортивни гимнастика.

22.50 — Баскетболах дучеи чемпионат. Маьлах. Испанера-трансляци.

23.30 — «Дикача лоIама ловзарий дневник».

23.45 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка я дIаэттар».

8.20 — Чкъьарий - луьцарий денгга. Документальни фильмаш. «Чкъьарий луьцарий маьлах», «Чкъьарий луьцарай къаьхьегама вахте».

9.00 — «Эрсий къамаьл».

9.30 — «Бемь, пандар».

10.20 — Литовски телевиденне программа.

12.00 — «Тха корреспонденташа дуьш».

12.30 — «Дикача лоIама ловзараш». Лоiаме латар. Бокс.

15.25 — «Дунен лагIорий».

16.00 — «Дикача лоIама ловзараш. Гандбол. Теннис.

17.00 — «Ставна азагIа я вахара». Телевизионни барайтта серия. Йола художественни фильм. 18-гIа серн. «Лохаш ва гIулгIофанер Вольф».

17.55 — Искусства говзанчий концерт. Югославера передача.

19.00 — «Дикача лоIама ловзараш. Хи тIара поло. Хи чу ихкуьсалаяр.

19.45 — «Вийса дахьъала хийла шуьг, бераш!»

20.00 — «Дикача лоIама ловзараш. Спортивни гимнастика. Лоiаме латар.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Шутгина». Телевизионни художественни фильм. 1-гIен, 2-гIен серш.

РАДИО

12 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш.

7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Передачай программаш.

8.35 — 8.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттахьа).

10.15 — «Керттера гурпал — ихъьегамхо» Беседа (гIалгIай меттахь).

10.35 — 10.40 — Реклама.

11.00 — «Нохчалл».

11.30 — 12.00 — «Дикала серзар». А. Матвеевска очерк.

12.40 — «Атта рузнука лехаваш Iотолабеш дола мугIарашца» (гIалгIай меттахь).

13.00 — 13.15 — «Хьахьалатаваш» (гIалгIай меттахь).

15.15 — «Аэробус» яхача анспийла выступлени.

17.15 — Школьни почта.

18.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

17.00 — «Червонные гитары» яха вокально - инструментальни ансамбль.

17.19 — Саькъаьдаме иллеш.

13 ИЮЛЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.

7.30 — Передачай программаш.

7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.

8.25 — 9.00 — «Шоана дуьхьара яздарш».

11.20 — 12.00 — Кинранден музыкальни программаш.

13.15 — 13.30 — Школьни реформа — вахаре. Беседа (гIалгIай меттахь).

16.00 — «Школьни глобусе».

16.30 — 17.00 — «Кхоьа тIа» (нохчий меттала).

18.00 — 19.00 — «Илиеца доттагIай долчарна». Концерт.

УКВ

17.00 — Чкъьарий луьцарий денна хетадаь концерт.

17.25 — Чкъьаяьк. «Майра цисн». Радиоспектакль.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни хьахара — 2-80-12. 2-54-04; промышленностан транспо ртен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 2-45-57: заместителя редактора — 2-85 07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

СФ00178, «Грозненский рабочий» нада тельства типографи, Маяковске ул., 92. Издательство типографии «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2738.